

YKSITYISYYS JA YHTEISYYS TIIVISSÄ LOMA-ASUMISESSA

Lomakylän aluesuunnitelma Karvion kanavalle

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristötekniikan Koulutusohjelma
Miljösuunnittelun Suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Syksy 2010
Hanna Ruotsalainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

RUOTSALAINEN, HANNA: Yksityisyys ja yhteisyys tiiviissä loma-
asumisessa
Lomakylän aluesuunnitelma Karvion ka-
navalle

Miljöösuunnittelun suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 48, 3 liitesivua

Syksy 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tavoitteena on suunnitella tiivis loma-asuntoalue Heinäveden kuntaan Virraniemelle Karvion kanavalle. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia ympäristöpsykologian yksityisyyteen ja yhteisyyteen liittyviä teorioita ja soveltaa tietoja suunnitelmaosuudessa. Opinnäytetyö on jaettu kolmeen osaan:

Ensimmäisessä osuudessa käydään läpi yksityisyyden ja yhteisyyden kokemusta ympäristöpsykologian näkökulmasta. Koska yksityisyyttä ja yhteisyyttä on tutkittu lähinnä asuinalueilla, mielipaikat ja elvyttävät ympäristöt on liitetty yhdeksi näkökulmaksi, sillä mökkeily on arjesta irtautumista, hakeutuminen lempipaikkaan tai elvyttävään ympäristöön.

Toisessa osassa tarkastellaan ulkopaikkakuntalaisten mökkikäyttäytymistä Pitkäsen ja Kokin (2005) tutkimuksen ”Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa” pohjalta. Osiossa käydään läpi mökkeilyn historiaa, ja mökkeilyyn liitettäviä arvoja, tarpeita ja motiiveja ja erilaisten mökkeilijöiden tyypittelyjakoa. Viimeisessä osiossa on suunnittelualueen perustiedot, suunnitelmaselostus ja suunnitelma.

Suunnitelmassa on pyritty hyödyntämään teoriaosassa kerättyjä tietoja. Mökkeilyyn liittyvissä arvoissa, tarpeissa ja motiiveissa korostui luonnonläheisyys, oma rauha ja yksityisyys. Lomakylä on pyritty sovittamaan ympäristöönsä huomioiden mökkeilyn tarpeet ja hyödyntäen ympäristöpsykologian näkökulmaa.

Avainsanat: ympäristöpsykologia, yksityisyys, mökkeily, aluesuunnittelu

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Environmental Technology

RUOTSALAINEN, HANNA: Privacy and Community in Dense Vacation Habitation
District Plan for Resort Village on Karvio Canal

Bachelor's Thesis in Environmental Planning, 48 pages, 3 appendices

Autumn 2010

ABSTRACT

The goal of this thesis was to plan a dense resort village area on the Karvio canal in the municipality of Heinävesi. The idea was to study theories of environmental psychology that deal with privacy and community and to adapt those theories into practice. The thesis is divided into three sections.

The first part deals with the experience of privacy and community from the perspective of environmental psychology. Because the existing research on experiencing privacy and community deals mainly with residential areas, restorative environments and favorite places are also added to the perspectives in this study. Going to a cottage is escaping from everyday life, going to one's favorite place or to a restorative environment.

The second part deals with the behavior of cottage owners, who do not live in the same municipality where their cottage is located. The part is based on a research called "To the cottage? Views on capital region's inhabitants' leisure time residence in Lakeland Finland" by Pitkänen and Kokki (2005). This section of the study explores the history of cottages, the values, needs and motives associated with going to a cottage and the categorized stereotypes of cottage owners. The last section includes the main/primal information of the planning area, the plan report and the plan.

The information that was gathered in the theory section is exploited in the plan. The values, motives and needs that were emphasized in the cottage research are closeness of nature, peace and privacy. Efforts were made to fit the resort village with the environment considering the needs of the cottage owners and using the point of view of environmental psychology.

Key words: environmental psychology, privacy, going to a cottage, district plan

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	YMPÄRISTÖPSYKOLOGIAN NÄKÖKULMA	2
2.1	Ympäristöpsykologian viitekehys	2
2.1.1	Ympäristö psyykkisen itsesäätelyn välineenä	2
2.1.2	Psyykkisen itsesäätelyn teoria	3
2.2	Yksityisyys ja yhteisyys	3
2.3	Territoriot	5
2.3.1	Altmanin territoriojako	6
2.3.2	Territorioiden korostus suunnittelun keinoin	6
2.4	Henkireikätilat	7
2.5	Elvyttävät ympäristöt	8
3	MÖKKEILY	9
3.1	Mökkeilyn historiallinen tausta ja kulttuuriset merkitykset	9
3.1.1	Mökkimaisema	10
3.1.2	Mökkeilynostalgia	10
3.1.3	Mökkeily arjen vastapainona	11
3.2	Mökkeilijöiden perustietoja	11
3.3	Mökinomistajien profilointi	12
3.3.1	Tapamökkeilijät	13
3.3.2	Osa-aika-asujat	13
3.3.3	Maaseutusieluiset	14
3.3.4	Kesälomalaiset	15
3.3.5	Mökkeilyharrastajat	15
3.4	Mökkeilyn motiivit	16
3.4.1	Itsensä toteuttaminen	16
3.4.2	Luonto	17
3.4.3	Sosiaalisuus	18
3.4.4	Koti	18
3.4.5	Arjesta irtaantuminen	19
4	ALUEEN SIJAINTI JA RAJAUS	20
4.1	Suunnittelualueen perustiedot	20
4.2	Suunnittelutilanne	22
4.3	Arvokas maisema-alue	24

4.4	Väestö ja ennusteet	25
4.5	Rakennettu ympäristö	25
4.6	Vesialueet	28
4.7	Yhdyskuntatekninen huolto	28
4.8	Palvelut	28
4.9	Maisema ja luonnonympäristö	30
4.9.1	Pinnanmuodostus	30
4.9.2	Maaperä	30
4.9.3	Vesistöjen kehitys	31
4.9.4	Kasvillisuus	31
5	SUUNNITELMASELOSTUS	41
5.1	Tavoitteet	41
5.2	Rakennusten sijoittuminen	41
5.3	Kasvillisuus	46
6	YHTEENVETO	47
7	LÄHTEET	49
8	LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä lähestytään tiivistä loma-asuntorakentamista (ympäristöpsykologian) yksityisyyden ja yhteisyyden näkökulmasta sekä tarkastellaan mökkeilyyn liitettyjä arvoja, asenteita ja motiiveja. Suunnitelmaosuudessa teoriaa on pyritty soveltamaan käytäntöön. Ensimmäisessä osassa määritellään aluksi ympäristöpsykologian viitekehys ja ympäristöpsykologian yksityisyyteen ja yhteisyyteen liittyviä teorioita. Ympäristösuunnittelun ratkaisulla voidaan tukea yksityisyyden ja yhteisyyden kokemuksia. Koska tutkimusta tiiviistä loma-asumisesta ei ollut saatavilla, opinnäytteessä tarkastellaan yhtäläisyyksiä pientaloasumisen tutkimukseen ja selvitetään, mitkä tutkimuksen osat voisivat päteä myös tiiviissä loma-asumisessa. Opinnäytetyöhön on liitetty yhtenä näkökulmana myös mielipaikat ja elvyttävät ympäristöt, koska mökkeilyyn liittyy arjesta irtaantuminen. Käytännön esimerkkejä yksityisyyden ja yhteisyyden kokemusten parantamisesta suunnittelun keinoin Kytän tutkimusten ja elvyttävien ympäristöjen ominaisuuksia käsitellään pääosin Kaplanin, Kaplanin ja Ryanin tutkimusten pohjalta.

Toisessa osassa käsitellään suomalaisten vapaa-ajan asumista yleisemmin ja tarkastellaan ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajien motiiveja. Mökkeilyä käydään läpi Pitkäsen ja Kokin tutkimuksen pohjalta, jossa tutkittiin pääkaupunkiseutulaisten mökinomistajien mökki käyttäytymistä. Ensin käydään läpi mökkeilyn historiaa ja mökkeilyyn liitettyjä mielikuvia. Tämän jälkeen luokitellaan erilaiset vapaa-ajan asunnon omistajat ja tarkastellaan mökkeilyyn liittyviä tarpeita, arvoja ja motiiveja. Koska suunnittelualueen vapaa-ajan asuntojen omistusmuoto on lomaosake, rajautuu käyttäjäryhmästä todennäköisimmin pois paikkakuntalaiset. Lopuksi on perustietoja suunnittelualueesta ja suunnitelman selostus.

2 YMPÄRISTÖPSYKOLOGIAN NÄKÖKULMA

2.1 Ympäristöpsykologian viitekehys

Ympäristöpsykologia antaa tietoa ihmisen ja ympäristön suhteesta, ja tietoja voidaan käyttää muun muassa suunnitteluprosessien kehittämisessä, alue- ja ympäristöpolitiikan tarkentamisessa ja ympäristön laadun arvioinnissa. Ympäristöpsykologiassa yhdistetään usean alan tietämystä, kuten psykologian, sosiologian, ekologian ja arkkitehtuurin, ja tämän vuoksi on määritelty viitekehys kolmen yleisvääntämän perustalta. Ensimmäisen väittämän mukaan ihmisen ympäristösuhde on molemminsuuntainen, jatkuvasti kehittyvä ja aktiivista työstämistä vaativa prosessi, jonka mukaan ihmisen on voitava säädellä ympäristösuhdettaan. Tämä tarkoittaa, että ihminen luo käsityksiä itsestään, ylläpitää minuuttaan ja rakentaa identiteettiään ympäristön avulla eikä vain havainnoi, toimi ja vastaanota palautetta. Toisen väittämän mukaan ympäristösuhteen säätely tapahtuu suhteessa välittömään ympäristöön, ympäristöverkostoihin, sosiaalisiin rakenteisiin ja kulttuurijärjestelmään, ja näissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat kokemusmaailmaan ja toimintaan. Kolmannen väittämän mukaan ympäristösuhteen tärkeitä tukijoita ovat arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu. Tämä tarkoittaa, että ympäristön on oltava esteettiseltä hahmoltaan ja ekologiselta ja psykososiaaliselta sisällöltään yhteensopiva eri käyttäjäryhmien tavoitteiden ja käsitysten kanssa. (Aura ym. 1997, 46–48.)

2.1.1 Ympäristö psyykkisen itsesäätelyn välineenä

Ympäristösuhteen säätelyä voidaan tarkastella yhteiskunnallisella, yhteisöllisellä ja yksilöllisellä tasolla. Yhteiskunnallista säätelyä on esimerkiksi kaavoitus, yhteisöllinen säätely voi olla esimerkiksi paikallisyhteisön vaikuttaminen ympäristöasioihin ja yksilöllisen säätelyn ytimenä on ympäristön käyttäminen psyykkisen itsesäätelyn keinona. Psyykkisen itsesäätelyn tärkeimpänä tavoitteena on eheä minäkokemus, ja yksilö suuntaakin havaintojaan ja tulkitsee kokemuksiaan minuuden kannalta mielekkäästi. Pyrkimys eheään minäkokemukseen ohjaa myös

havainto-, kognitio- ja toimintaprosesseja ja minuuden rakentumisprosessia. Tästä johtuen jokaisella on ainutlaatuinen ympäristösuhde, ihmiset kiinnittävät huomionsa eri asioihin ja suuntautuvat ympäristöönsä oman sisäisen logiikkansa mukaan. (Aura ym. 1997, 48)

2.1.2 Psykkisen itsesäätelyn teoria

Vuorisen (1990) psykkisen itsesäätelyteorian perusajatus on, että yksilö pyrkii ylläpitämään mahdollisimman eheää ja mielihyväsävyistä minäkokemusta uusia haasteita ja uhkia kohdatessaan (Auran ym. 1997, 52 mukaan). Psykkinen itsesäätely voi toteutua psykkisen työn, fyysisen ponnistelun ja sosiaalisen toiminnan avulla. Psykkisellä työllä tarkoitetaan ajatustyötä, jonka avulla yksilö käsittelee uhkaavia ja uusia asioita. Fyysinen työ ja fyysinen hyvinvointi vaikuttavat myös psykkiseen tasapainoon; mielikuva omasta kehosta toimii perustana minäkokemukselle, kehon toiminnot voivat aiheuttaa sisäisiä jännitteitä ja kehoa voidaan käyttää hyvänolon tunteen saavuttamiseen. Sosiaalisessa toiminnassa muut voivat tukea psykkistä työtä, vahvistaa itseluottamusta ja kuulumisen johonkin ryhmään voi parantaa itsensä näkemistä myönteisessä valossa. (Vuorinen ym. 1994, Auran ym. 1997, 53 mukaan). Aura ym. (1997, 53) lisäävät psykkisen itsesäätelyn keinoihin toiminnan rakennetussa ympäristössä ja luonnossa. Psyko-ympäristölliseen sääntöpiiriin kuuluu kiinteän tilan lisäksi puolikiinteä tila, johon kuuluvat muun muassa kalusteet ja vaatteet, ja ei-kiinteäpiirteinen tila, eli tilassa toimivat henkilöt (Horelli-Kukkonen 1993, 29). Erilaiset ympäristöt antavat erilaisia lähtökohtia psykkiselle itsesäätelylle, esimerkiksi kävely miellyttävässä ympäristössä voi antaa enemmän voimia kuin kolkossa ympäristössä oleilu (Aura ym. 1997, 54).

2.2 Yksityisyys ja yhteisyys

Ihminen tarvitsee sekä yksityisyyttä että yhteisyyttä. Yksityisyyden säätelyllä voidaan säädellä suhdetta muihin, suojella minuuden rajoja ja itsemääräämisen ja tarvitsevuuden vuorottelua. Yksityisyys saavutetaan henkilökohtaisen tilan ja ter-

ritorion puolustamisella, yhteisyys toteutuu esimerkiksi asuinyhteisöissä ja julkisissa tiloissa. (Aura ym. 1997, 135). Lähiympäristön ominaisuudet ja tarjoumat ovat tärkeitä etenkin esimerkiksi lasten ja vanhusten kaltaisille ihmisryhmille, joiden toimintaympäristö rajautuu lähiympäristöön (Horelli 1982, 179).

Yksilöllä on tavoitteena tietty yksityisyyden taso, johon hän pyrkii. Jos tasoa ei saavuteta, voidaan kokea ahtautta. Yksinäisyyttä taas voidaan kokea, jos yksityisyyttä on enemmän kuin tarvitaan. Yksityisyys voi olla yhden tai useamman ihmisen omaan tilaan pyrkimistä. Yksilöllä voi olla pyrkimyksiä lujittaa keskinäisiä suhteitaan, jolloin intiimiyttä häiritsevät tekijät pyritään rajaamaan pois. Yksityisyys ilmenee siis monenlaisilla tavoilla: yksinolo (solitude) on tarkoituksellista, valinta, kun taas yksinäisyys (lonely) ja erilleen joutumisen kokemus (isolated) ilmenevät, kun toivottaisiin yhteyttä muihin onnistumatta. Anonyymisyys on myös yksityisyyden muoto, joka toteutuu esimerkiksi kaupungilla kävellessä, kun kukaan ei tunnista. Yksilö voi myös muodostaa psykologisia rajoja olemalla varautunut (reserved), mikä suuremmissa kaupungeissa saattaa muodostua perusasenteeksi. Yksityisyyden säätelyyn on useita keinoja, kuten sanallinen kehoitus, kehonkieli, kulttuuriset tavat ja säännöt, henkilökohtaisen tilan varaaminen ja puolustaminen ja etäisyyden valinta. (Aura ym. 1997, 135–136.)

Ympäristöpsykologiaan henkilökohtaisen tilan käsite on tullut eläintutkimuksista, joissa havaittiin eläinten pitävän tiettyä etäisyyttä lajitovereihinsa ja vastaava ilmiö todettiin ihmisilläkin (Aura ym. 1997, 137). Sommerin (1969) mukaan henkilökohtainen tila on ihmiskehoa ympäröivä tila, jolle tunkeutuminen koetaan epämiellyttäväksi ja yksityisyyttä loukkaavaksi (Auran ym. 1997, 137 mukaan). Perusoletus on, että ihminen pyrkii pitämään miellyttävän tuntuisen etäisyyden toisiin ihmisiin (Aura ym. 1997, 137). Henkilökohtainen tila on yksi mekanismi minän rajojen kontrolloinnissa (Horelli 1982, 138). Henkilökohtaiseen tilaan vaikuttavat yksilön, toisen ihmisen ja ympäristön ominaisuudet ja ihmisten välinen suhde tai tehtävän luonne, eli henkilökohtaisen tilan rajat vaihtelevat (Leibman 1970, Horellin 1982, 141 mukaan). Jos tuntematon tulee liian lähelle, koetaan kiusaantuneisuutta, mutta tunkeutumisen aiheuttamaa epämukavuutta voidaan lievittää pienillä arkkitehtonisilla ratkaisuilla (Aura ym. 1997, 138). Baumin, Riessin ja O'Haran (1974) kokeessa kahden juoma-automaatin lähellä seisojia ihminen (Au-

ran ym. 1997, 138 mukaan). Toinen juoma-automaatti oli upotettu syvennykseen seinässä ja toinen oli suoralla seinäpinnalla (Baum ym. 1974, Auran ym. 1997, 138 mukaan). Syvennys loi suojaa ja vähensi henkilökohtaisen tilan loukkauksen vaikutusta, eivätkä lähistöllä oleilevat ihmiset häirinneet niin paljoa (Baum ym. 1974, Auran ym. 1997, 138 mukaan).

Hallin (1959, 1966) mukaan etäisyys toiseen viestittää suhteen laadusta. Läheisempi ihminen voi tulla lähemmäksi kuin vieras ja toisaalta, jos läheinen jää normaalia kauemmas, koetaan se omituisena. Hall nimesi neljä etäisyysvyöhykettä, joille ihmiset luonnostaan asettuvat. Etäisyys vyöhykkeet ovat jonkin verran kulttuurisidonnaisia. Intiimietäisyys ulottuu 45 cm kehosta, henkilökohtainen noin 45-120 cm etäisyydelle, sosiaalinen 120-360 cm etäisyydelle ja julkinen 360-700 cm etäisyydelle. Intiimietäisyydellä voivat olla läheiset ihmiset, henkilökohtaisella ystävät ja tutut, sosiaalisella suhteellisen tuntemattomat ihmiset muodollisessa kohtaamisessa ja julkisella etäisyydellä esimerkiksi luennoitsija suhteessa kuuntelijoihin. Tutkimuksissa on todettu, että henkilökohtaisen tila ja etäisyys vyöhykkeet vaihtelevat iän, sukupuolen, sosiaalisen aseman ja kulttuurin mukaan, kuin myös tilallisoin keinoin yksityisyyden säätely. (Hall 1959, 1966, Auran ym. 1997, 138–140 mukaan)

2.3 Territoriot

Ihmisen territorio on alue, joka jollain lailla personalisoidaan tai merkitään ja jota puolustetaan ulkopuolisia vastaa (Sommer, 1969, Auran ym. 1997, 140 mukaan). Territorio on sijainniltaan jokseenkin pysyvä ja näkyvin rajoin merkitty alue (Aura ym. 1997, 141). Yksilön ja ryhmän identiteettiä pyritään lujittamaan ja sosiaalista kanssakäymistä säätelemään tilan haltuunotolla ja varaamisella (Aura ym. 1997, 147). Tilan erottaminen erilaisten merkkien, symbolien ja fyysisten rakenteiden avulla kertoo tilan kuulumisesta haltijalleen (Aura ym. 1997, 147).

2.3.1 Altmanin territoriojako

Altman ja Chemers jakavat territoriot primaarisiin, sekundaarisiin ja julkisiin. Luokitus rinnastuu toisaalta sosiologiseen luokitukseen sosiaalisista ryhmistä ja toisaalta henkilön kokemukseen paikan hallinnasta ja osallistumisesta. Sosiologisen luokituksen primaarinen ryhmä on keskeinen henkilön elämässä, ja siihen voi kuulua esimerkiksi aviopuoliso ja perhe. Sekundääriset ryhmät ovat yhteisöjä, joilla voi olla tärkeä merkitys henkilön elämässä, mutta jotka koskevat vain jotakin elämän osa-aluetta. Sosiaalisessa luokituksessa julkinen ryhmä on jokin laiveampi ryhmä, kuten kansallisuus tai ammattikunta. (Altman & Chemers, 1984, 128–135.)

Psykologisessa näkökulmassa territorioita lähestytään pysyvyyden ja hallinnoinnin näkökulmasta. Primaariset territoriot ovat usein pitkäaikaisesti yksilön tai ryhmän hallinnassa ja ovat keskeisiä elämässä, kun taas sekundäärisiä ja julkisia territorioita otetaan haltuun lyhytaikaisemmin, eivätkä ne ole yleisesti ottaen niin tärkeitä. Primaarisiin territorioihin samaistutaan voimakkaasti, ja yksilöllä tai ryhmällä on yksiselitteinen ja täysi kontrolli. Ulkopuolisen tunkeutuminen koetaan vakavaksi loukkaukseksi ja voi johtaa puolustusreaktioon. Primaarinen territorio voi olla esimerkiksi perheen koti tai suuressa mittakaavassa valtio. Sekundääriset territoriot ovat vähäisemmin käyttäjiensä kontrolloimia, käyttö on lyhytaikaisempaa ja ne eivät ole yhtä keskeisessä asemassa henkilön tai ryhmän elämässä kuin primaariset territoriot. Sekundääriset territoriot ovat siirtymä julkisen ja primaarisen territorion välillä, esimerkiksi lähiöbaari, klubi tai asuinalueen osa. Julkiset territoriot otetaan haltuun väliaikaisesti, ja lähes kaikki voivat hyödyntää niitä, kunhan noudattavat yleisiä normeja. Julkinen territorio voi olla esimerkiksi paikka jonossa, istuin bussissa tai penkki puistossa. (Altman & Chemers, 1984, 128–135.)

2.3.2 Territorioiden korostus suunnittelun keinoin

Ulkotilojen tulisi jakautua selkeästi yksityisiin ja puolijulkisiin, kun niitä katsotaan julkisesta tilasta. Tilahierarkian avulla pyritään osoittamaan tilan luonteen muuttuminen fyysisin ja symbolisin merkein. Tilojen jaottelussa voidaan käyttää näkyvyyden mahdollistavia matalia aitoja, muureja ja portteja ja symbolisia viiheitä tilan luonteen muuttumisesta, kuten tasoeroja, laatoitusta, porttiaiheita ja portaita. Julkisten ulkotilojen tulisi sijaita lähellä asuntojen sisäänkäyntejä tai niihin tulisi päästä suoraan yksityisistä tai puolijulkisista tiloista. (Kyttä ym. 2008, 32)

2.4 Henkireikätilat

Horelli-Kukkonen löysi tutkimuksessaan neljän tyyppisiä toiminnallisia ja sosiaalis-tilallisia rakenteita, joissa elvytselämyksiä voi syntyä. Rakenteet jakautuvat luonteeltaan yksityiseen ja passiiviseen, yksityiseen ja aktiiviseen, kollektiiviseen ja passiiviseen, esimerkiksi sauna, ja kollektiiviseen ja aktiiviseen, esimerkiksi puutarha. Tutkimuksessa henkireikätila on määritelty arkielämän tilanteita ja miinaa luovasti liittäväksi (integroivaksi) tilaksi, johon liittyy hetkittäinen kokemus minän levosta. Kaplan ym. (1989) ja Korpela (1989) kutsuvat ilmiöön liittyvää paikkaa elvyttäväksi ympäristöksi (Horelli-Kukkosen 1993 mukaan, 151).

Suurin osa vastaajista, 83 prosenttia ja lähes 90 prosenttia naisista, koki henkireikätilaksi jonkin kollektiivisen tilan. Passiivisia kollektiivisia tiloja, kuten sauna tai makuuhuone, oli 46 prosenttia ja ne luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Aktiiviset kollektiiviset tilat, kuten olohuone ja puutarha, mahdollistavat yhdessä tekemisen ja henkireikätiloiksi ne mainittiin 37 prosentissa tapauksista. Yksityiset aktiiviset tilat, kuten kellari tai varasto, koettiin henkireikätilaksi 12 prosentissa tapauksia ja yksityiset passiiviset tilat vain viidessä prosentissa tapauksia. Fyysinen ympäristö voi tarjota välineen hetkellisen elvytyksen kokemiseen esimerkiksi saunassa tai puutarhassa tai voi olla laaja-alaisemmin mielihyvää edistävä tila. (Horelli-Kukkonen 1993, 150–154.)

2.5 Elvyttävät ympäristöt

Luonnonympäristöillä on elvyttäviä vaikutuksia. Elvyttäviä kokemuksia voi syntyä, vaikka niitä ei hakisi tarkoituksellisesti ja vaikka vaikutuksia ei välttämättä havaita saman tien. Elvyttävät kokemukset parantavat muun muassa keskittymiskykyä. Ollakseen elvyttävä luonnonympäristö voi olla pieni tai suuri alue ja myös osallistuminen luontoon voi vaihdella patikoinnista maiseman katseluun ikkunas-ta. Elvyttävästä ympäristöstä pystyy parhaiten hyötymään silloin, kun tuntee olon-sa turvalliseksi. (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, 67–68)

Yksi elvyttävän ympäristön piirre on kyky herättää hiljaista ihastelua. Hiljaisella ihastelulla tarkoitetaan tässä asioita, jotka eivät vie kaikkea huomiota, ja sekä mie-li että katse voi vaellella. Luonnonympäristöillä on usein kyky herättää hiljaista ihastelua viemättä koko huomiota, ja ihminen voi antaa mielen vaeltaa vapaasti. Joillekin fyysinen tekeminen, esimerkiksi puuhastelu puutarhassa, voi synnyttää hiljaisen ihastelun kokemuksen. Luonnon tarkkailu, esimerkiksi lumisateen tai lintujen katselu, voi tuottaa hiljaisen ihastelun kokemuksia. Hiljaisen ihastelun mahdollisuuksia voi suunnittelun keinoin parantaa suunnittelemalla paikkoja, jois-sa voi pysähtyä. (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, 69–70.)

Toinen elvyttävän ympäristön ominaisuus on, että paikasta tulee tunne tilan jatku-vuudesta, siellä on enemmän kuin ensisilmäyksellä näkyy. Jotta paikka tuntuisi omalta maailmaltaan, siinä on oltava ajallista ja tilallista jatkuvuutta. Mieli pääsee vaeltamaan, kun katseen voi kiinnittää joihinkin kiintopisteisiin, jotka eivät vaadi täyttä huomiota. Tunne tilan jatkuvuudesta on tärkeä, mutta huonosti jäsentynyt laaja alue ilman mielenkiinnon kohteita voi jopa vähentää elvyttäviä vaikutuksia. (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, 71–72.)

Elvyttävässä tilassa ei ole häiriötekijöitä ja paikka on ehjä kokonaisuus. Näkymien katkaisu luo yksityisyyttä, auttaa keskittyvään välittömään ympäristöön ja erottaa alueen lähiympäristöistä. (Kaplan, Kaplan & Ryan 1998, 73–74.)

3 MÖKKEILY

Loma-asumisen tarpeet ja toiveet ovat erilaisia kuin arkiasumisen. Lomakylä on suunnattu ulkopaikkakuntalaisille, joten mökkeilyä tarkastellaan tästä näkökulmasta. Tutkimuksessa Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvisuomessa on tutkittu kaupunkilaisia mökkeilijöitä, joilla ei ole mahdollisuutta päivittäisiin mökkikäynteihin välimatkan takia. Tutkimus tehtiin Järvi-Suomen mökkikunnista Liperin, Kuopion ja Vehmarsalmen, Leppävirran, Taipalsaaren, Mikkelin, Mäntyharjun ja Asikkalan vapaa-ajan asunnon omistajille, jotka asuivat pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksessa on haluttu tarkastella mökkiympäristön suhdetta vakituiseen asuinympäristöön sekä mökkeilyn motiiveja, että niihin vaikuttavia kulttuurisia merkityksiä. Hankkeen tavoitteena on ollut laatia Järvi-Suomen alueelle vapaa-ajan asumista koskeva vyöhykejako, luoda vapaa-ajan asukkaista tyypittelyjako, tutkia vapaa-ajan asumiseen liitetyjä tarpeita, arvoja ja motiiveja ja tarkastella vapaa-ajan- ja kakkosasumisen kehittämistä. Tässä luvussa käsitellään mökkeilyyn liittyvää historiallista taustaa ja kulttuurisia merkityksiä, vapaa-ajan asukkaiden tyypittelyjakoa ja mökkeilyyn liitetyjä tarpeita, arvoja ja motiiveja. (Pitkänen & Kokki 2005, 8-11.)

3.1 Mökkeilyn historiallinen tausta ja kulttuuriset merkitykset

Pitkänen ja Kokki (2005) esittivät avoimen kysymyksen ”Sulkekaa silmäne ja ajatelkaa mökkielämää. Kertokaa, mitä teille tulee mieleen?” selvittääkseen millaisia vapaa-ajan asumiseen liittyviä tekijöitä pidetään tärkeinä, millaisia mielikuvia siihen liitetään ja miksi. Kysymyksen asetelun takia vastauksiin on todennäköisesti ladattu odotuksia ja toiveita ihanteellisesta mökkielämästä, minkä taustalla on sekä yksilön omia, että kulttuurisia arvostuksia ja käsityksiä. Vastauksissa korostui mökkiympäristön maisema ja luonto kaupunkiympäristön vastapainona. Maatalousmaisemaa ei liitetty mökkeilyyn, vaan mielikuvissa korostui romanti-

soidusti ympäristön kauneus ja puhtaus ja paluu perinteisiin. (Pitkänen & Kokki 2005, 175–185.)

3.1.1 Mökkimaisema

*“Istun terassilla, näkyy Saimaa puitten välistä kallion alapuolelta, edessä mustikanvarpuja. Valo siilautuu, maiseman valo ja väri muuttuu vuodenaikojen ja puiden lehvästön mukaan...”
#283, 1939 (Pitkänen & Kokki 2005, 178)*

Useimpien vastauksessa esiintyi maisema, ja useimmiten vielä järvimaisema, jonka ominaisuuksia kuvailtiin. Myös esimerkiksi auringon laskuja ja metsämaisema muisteltiin. Etenkin kaupungista kotoisin olevat nostivat esille luonnonympäristön estetiikan ja elämyksellisyyden. Vastajien maisemakuvaukset olivat samanhenkisiä kuin yleiset kulttuuriset käsitykset suomalaisesta maisemasta. Suomen itsenäistymisen aikoihin 1900-luvun taitteessa suomalaisen järvimaiseman kuvauksesta muodostui suomalaisuuden symboli. Järvimaisemaan ovat tulleet mukaan vapaa-ajan asumisen takia rantasaunat ja laiturit. (Pitkänen & Kokki 2005, 176–179.)

3.1.2 Mökkeilynostalgia

Teemaan on liitetty maaseutuun liittyvät maininnat ja kaikki maininnat hyödyllisistä askareista puidenpilkkomisesta puutarhanhoitoon. Maaseutuun liittyviä mainintoja oli verrattain vähän, vain noin 60 vastauksessa lähes tuhannesta, vaikka vapaa-ajan asunnot sijaitsevat maaseutuvaltaisilla paikkakunnilla. Varsinaisen maaseudun kuvaamisen puuttumisen syiksi arvellaan vapaa-ajan asuntojen sijaintia ja nykyaikaisen maanviljelyn eroavaisuus suhteessa mielikuvien maaseutuun. Vapaa-ajan asunnot sijaitsevat useimmiten järvien rannoilla kauempana kylistä eikä mökkimaisemaan useinkaan sisälly varsinaista maaseutumaisemaa. Mielikuvissa maaseutua pidetään historiallisena maaseutuna ja kosketuspinta nykyaikaiseen tehotuotantoon puuttuu. Mökkeilyn maaseutu liittyy enemmän elämäntapaan ja ajanviettoon. Mökkeilyyn liittyvät kunnostus ja raivaustyöt olivat joillekin välttämätön paha, kun taas toisille samat askareet edustivat rentoutumista ja arjesta

irtautumista. Ajanvietto vapaa-ajan asunnolla näyttäisi olevan samanlaista kuin mökkeilyn yleistymisen aikoihin 1960–1970-luvulla, jolloin kaupunkiin muuttaneet halusivat viettää lomansa tutuksi koetussa ympäristössä. Vapaa-ajan asunnoille mennään sekä rauhaan ja hiljaisuuteen että toteuttamaan itseään erilaisten hyötyaskareiden parissa. Sauna ja saunominen kuuluvat keskeisenä osana nostalgiseen mökkeilykokemukseen. Saunaan liitetään rituaalisia ja kokemuksellisia piirteitä ja vastaajat kokivat viimeistään siellä irtautuvansa arkiympäristöstä. Etenkin nuoret ja korkeasti koulutetut vastaajat korostivat saunan merkitystä. (Pitkänen & Kokki 2005, 179–181.)

3.1.3 Mökkeily arjen vastapainona

Mökkiympäristössä harrastetaan myös paljon erilaisia vastaajille merkityksellisiä loma-aktiviteetteja, joita ei tehdä arjen kaupunkiympäristössä. Mökkeily koetaan vastapainona arjen aikatauluille ja vapaa-ajan asunnolla voi päättää omasta ajankäytöstään. Keskeisenä vastauksissa oli myös luonnon rentouttava vaikutus ja parantava voima. Teollistumisen ja kaupungistumisen seurauksena maaseutu koetaan nostalgisena ja rentouttavana vapaa-ajan ympäristönä. Mökkiympäristössä vietetään aikaa ydinperheen ja lähimpien ystävien kanssa ja useimmiten eristäytytään muista sosiaalisista kontakteista. (Pitkänen & Kokki 2005, 182–183.)

3.2 Mökkeilijöiden perustietoja

Kyselyssä 54 prosenttia oli miehiä ja vastaajien keski-ikä oli 57 vuotta, valtakunnallisesti keski-ikä on 59 vuotta. Vastanneista kahdeksan prosenttia oli alle 40-vuotiaita ja kaksi kolmasosaa oli yli 50-vuotiaita. Sekä valtakunnallisesti, että tutkimusryhmässä suurin osa, 66,5 prosenttia, oli työssäkäyviä. Eläkeläisiä tutkimusryhmässä oli 33,5 prosenttia. Valtakunnallisesti noin 25 prosenttia mökkeilijöistä on eläkkeellä (Pääkkönen & Niemi 2002, Pitkäsen & Kokin 2005, 23 mukaan). Ikärakenteesta johtuen suurin osa vastaajista oli pariskuntia, noin 45 prosenttia, joiden lapset olivat muuttaneet pois kotoa ja ruokakunnan keskimääräinen

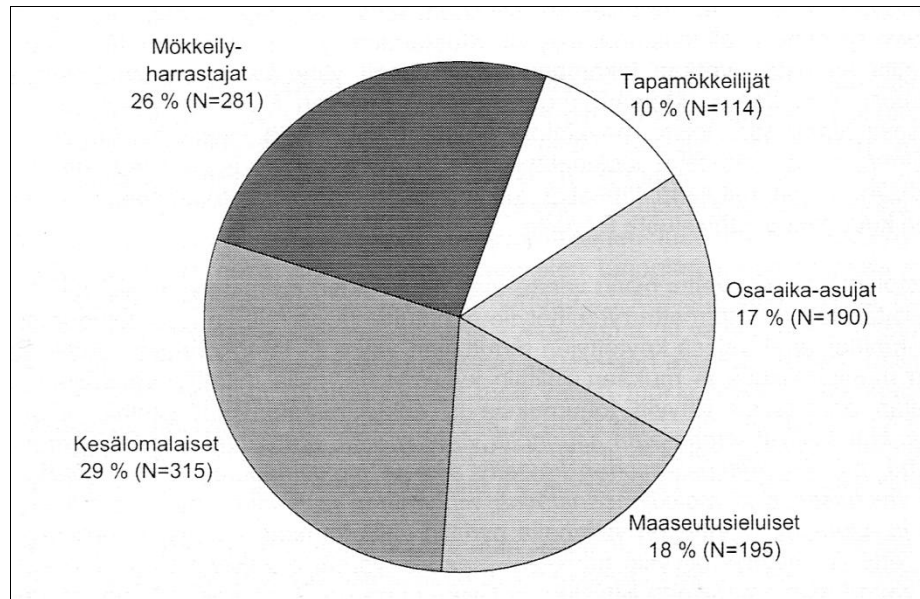
koko oli 2.3 henkilöä. Määrät ovat lähes samat kuin valtakunnallisessa tutkimuksessa. (Pitkänen & Kokki 2005, 22–23.)

Kesämökkien omistaminen yleistyi Suomessa 1960- ja 1970-luvuilla maalta kaupunkiin muuttaneiden keskuudessa. Tutkimusryhmästä 40 prosenttia oli kotoisin maalta ja mökkikunta oli yli 50 prosentilla joko lapsuuden kotikunta tai naapurikunta. Kolmannes tutkimuksen mökinomistajista ei ollut kotoisin Järvi-Suomen alueelta. (Pitkänen & Kokki 2005, 24–25.)

Vapaa-ajan asunnot olivat hankittu itse ostamalla 54 prosentissa tapauksia ja saatu perinnöksi 46 prosentissa tapauksia. Suurimmassa osassa, 77 prosentissa, tapauksia vapaa-ajan asunto oli yhden henkilön tai talouden omistuksessa ja loput perikuntien hallussa. Valtakunnallisesti noin 83 prosenttia on yhden henkilön tai talouden omistuksessa (Tilastokeskus, Pitkäsen & Kokin mukaan, 2005, 25). Päärakennuksen pinta-ala oli tutkimusryhmällä keskimäärin 57,9 m² ja valtakunnallisesti keskimääräinen pinta-ala on noin 50 m². Vastaajien mukaan noin 45 prosenttia asunnoista oli ympärivuotiseen käyttöön soveltuvia. Vastaajien vapaa-ajan asunnoista noin 90 prosenttia sijaitsi rantatontilla, mikä on keskimääräistä enemmän. (Pitkänen & Kokki 2005, 25–26.)

3.3 Mökinomistajien profilointi

Mökkeilijät on jaettu viiteen ryhmään klusterianalyysillä, jonka muuttujina olivat muun muassa vakituiseen ja mökkiympäristöön liitetyt arvot ja asenteet ja mökillä vietetty ja matkustamiseen käytetty aika (Pitkänen & Kokki, 2005, 123). Viisi ryhmää ja niiden prosentuaaliset jakaumat ovat: tapamökkeilijät 10 %, osa-aika-asujat 17 %, maaseutusieluiset 18 %, kesälomalaiset 29 % ja mökkeilyharrastajat 26 % (Kuvio 1). (Pitkänen & Kokki, 2005, 124.)

KUVIO 1. Mökinomistajien profilointi ja prosentuaalinen jakautuminen. (Pitkänen ja kokki 2005, 124)

3.3.1 Tapamökkeilijät

Tapamökkeilijöiden ryhmä koostuu lähinnä korkeakoulutetuista ja suhteellisen varakkaista eläkeläispariskunnista. He ovat tyypillisesti ostaneet tai perineet vapaa-ajan asuntonsa 1960–1970-luvulla, ja monella on toinenkin vapaa-ajan asunto. Vapaa-ajan asunto sijaitsee rantatontilla, on suhteellisen pieni eikä talviasuttava. Tapamökkeilijät käyvät vuodessa noin 8-9 kertaa vapaa-ajan asunnollaan, tosin ryhmään kuuluu myös henkilöitä, jotka käyvät vain satunnaisesti. Keskimäärin mökkipäiviä kertyy vuodessa 53. Tapamökkeilijät viihtyvät selvästi paremmin kaupunkiympäristössä. He pitävät mökkiympäristön luonnonläheisyydestä ja ympäristönvaihdoksesta mutta panostavat enemmän mielekkääksi kokemaansa arkielämään kaupungissa. (Pitkänen & Kokki 2005, 122–160.)

3.3.2 Osa-aika-asujat

Osa-aika-asujat koostuvat myös eläkeläispariskuntia, mutta ryhmän keskinäinen koulutustaso vaihtelee tasaisesti kansakoulunkäyneistä korkeakoulututkinnon suorittaneisiin. He ovat keski-ikältään vastaajaryhmistä vanhimpia. Ryhmään kuuluvat

ovat itse rakentaneet vapaa-ajan asuntonsa ja valinneet sen sijainnin. Useimmiten vapaa-ajan asunto on omistettu noin 20 vuotta. Vapaa-ajan asunto sijaitsee yleensä rantatontilla, mutta myös kuivan maan tontilla ja ne ovat suuria, hyvin varusteltuja ja talviasuttavia. Matkoja vapaa-ajan asunnolle tehdään vuodessa noin 20 ympäri vuoden sekä viikonloppuisin, että viikolla ja vuodessa mökkipäiviä kertyi suurimmalle osalle yli 130. Osa-aika-asujat viihtyvät mökkiympäristössä hieman paremmin suhteessa kaupunkiympäristöön, ja 60 % ryhmästä viihtyy erinomaisesti vapaa-ajan asunnolla. Vapaa-ajan asunnolla he kokevat voivansa toteuttaa itseään. Osa-aika-asujilla on sosiaalisia kontakteja mökkipaikkakunnalla, ja he käyttävät aikaansa erilaisiin harrasteisiin, mutta he liittävät samoja ominaisuuksia myös kaupunkiympäristöön. Vapaa-ajan asunto on käytännössä toinen koti, joka mahdollistaa kahden elinympäristön elämäntavan. (Pitkänen & Kokki 2005, 122–160.)

3.3.3 Maaseutueliiset

Maaseutueliiset ovat suuriin ikäluokkiin kuuluvia, noin 50–59-vuotiaita työssäkäyviä, jotka ovat perhemuodoltaan joko lapsiperheitä tai pariskuntia, joiden lapset ovat muuttaneet pois kotoa. Maaseutueliisten vapaa-ajan asunto sijaitsee rantatontilla ja on talviasuttava tai suunnitteilla on muuttua se talviasuttavaksi. Ryhmään kuuluu viimevuosina vapaa-ajan asunnon ostaneita tai perineitä, mutta myös 10–20 vuotta sitten vapaa-ajan asunnon perineitä. Vapaa-ajan asunnolla käydään lähes 20 kertaa vuodessa etenkin lomakaudella, mutta myös viikonloppuisin. Vapaa-ajan asuntoa käytetään ympäri vuoden mahdollisuuksien mukaan ja vuodessa mökkipäiviä kertyy keskimäärin 70. Maaseutueliiset viihtyvät mökkiympäristössä selvästi paremmin suhteessa kaupunkiympäristöön ja viihtyvät vapaa-ajan asunnolla erinomaisesti. Maaseutueliisille mökkiympäristö edustaa ihanteellista elinympäristöä, ja he usein kokevat kaupunkielämän vieraaksi ja turvattomaksi. Vapaa-ajan asunnolla he voivat toteuttaa itseään ja usein se on myös keino päästä kotiseudulle lähelle sukulaisia ja ystäviä. Ryhmästä monet haluaisivat pidentää oleskeluaikoja ja jopa muuttua vapaa-ajan asunnolle, mutta elämäntilanne pitää heidät kaupungissa. (Pitkänen & Kokki 2005, 122–160.)

3.3.4 Kesälomalaiset

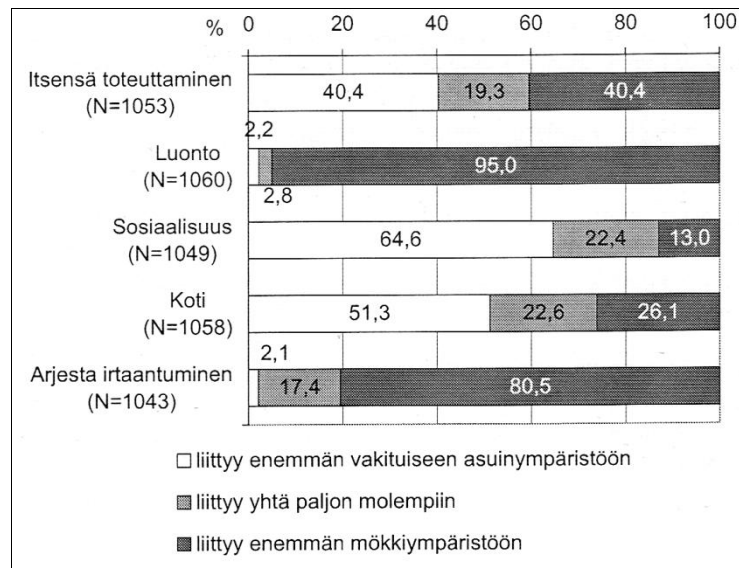
Kesälomalaiset ovat keski-ikältään jonkin verran maaseutusieluisia vanhempia, mutta joukossa on myös paljon alle 40-vuotiaita vapaa-ajan asunnon omistajia. Perhemuodoltaan joukossa on sekä lapsiperheitä että pariskuntia, joiden lapset ovat muuttaneet pois kotoa. Työssäkäyviä ryhmästä on suurin osa, mutta eläkkeellä olevia on myös paljon. He ovat keskituloisia ja koulutukseltaan yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneita. Kesälomalaisten ryhmän vapaa-ajan asunnoissa on paljon lähivuosina perittyjä, yhteisomistuksessa olevia, aiemmin perittyjä ja 1960–1970-luvulla ostettuja. Suhteellisen pieni vapaa-ajan asunto sijaitsee rantatontilla eikä ole talviasuttava, ja useimmilla on myös toinen vapaa-ajan asunto. Vapaa-ajan asunnolla käydään 8-9 kertaa vuodessa enimmäkseen lomakaudella, ja mökkipäiviä kertyy vuodessa noin 38. Kesälomalaiset viihtyvät hieman mökkiympäristöä paremmin kaupunkiympäristössä. Vapaa-ajan asunto edustaa heille lomaviettä paikkaa, vaihtelua vakituisesta asuinympäristöstä, johon liitetään luonto ja rentoutuminen. (Pitkänen & Kokki 2005, 122–160.)

3.3.5 Mökkeilyharrastajat

Mökkeilyharrastajat ovat 50–59-vuotiaita pariskuntia, joiden lapset ovat muuttaneet pois kotoa, tosin joukossa on myös lapsiperheitä. He ovat hyvätuloisia työssäkäyviä, ja heidän koulutustasonsa vaihtelee ammatillisesta koulutuksesta yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneisiin. Mökkeilyharrastajissa on sekä viime vuosina vapaa-ajan asunnon hankkineita, että 1980-luvulla vapaa-ajan asuntonsa rakentaneita. Vapaa-ajan asunto sijaitsee rantatontilla ja on melko kookas, mutta varustetaso vaihtelee. Vapaa-ajan asunnolla käydään noin 20 kertaa vuodessa lomakaudella ja viikonloppuisin, ja mökkipäiviä kertyy vuodessa keskimäärin 70. Mökkeilyharrastajat viihtyvät mökillä erinomaisesti ja hieman paremmin mökkiympäristössä suhteessa kaupunkiympäristöön. Mökkeily on ympärivuotinen harrastus ja vapaa-ajan asunnon saavutettavuus on tärkeä. He arvostavat luonnonrauhaa ja –kauneutta ja myös harrastavat erilaisia loma-aktiviteetteja. (Pitkänen & Kokki 2005, 122–160.)

3.4 Mökkeilyn motiivit

Suomalaisten mökkeilyn suosion on arveltu johtuvan sekä yksilön tarpeista, että kulttuurisidonnaisista arvoista ja asenteista. Suomessa on myös hyvät edellytykset mökkeilyyn, eikä se olekaan missään muualla yhtä suosittua. Seuraavassa tarkastellaan mökkeilyyn liitettäviä motiiveja, arvoja, tarpeita ja mielikuvia ja tärkeinä pidettyjä tekijöitä. Pitkänen ja Kokki (2005) ovat tutkineet vapaa-ajan asumisen motiiveja suhteessa vakituiseen asuin ympäristöön. Pääkomponenttianalyysillä Pitkänen & Kokki (2005) ovat jakaneet motiivit viiden pääkomponentin alle, jotka ovat; itsensä toteuttaminen, luonto, sosiaalisuus, koti ja arjesta irtautuminen (Kuvio 2). (Pitkänen ja Kokki 2005, 161–166.)

KUVIO 2. Asuin ympäristöjen vertailu pääkomponenttien suhteen (Pitkänen ja Kokki 2005, 170)

3.4.1 Itsensä toteuttaminen

Komponentin alle latautuneet motiivitekijät ovat elämäntarkoituksen etsiminen, mielihyvä omista aikaansaannoksista, vapaus, harrastukset ja itsensä kehittäminen. Molemmassa ympäristössä nämä liittyivät etenkin harrastustoimintaan. Toisaalta komponenttiin liittyi myös kokemukset ahtaudesta ja eristyneisyydestä. Henkilöt, jotka kokivat toteuttavansa itseään paremmin kaupungissa, pitivät mök-

kiympäristön eristyneisyyttä ahdistavana ja vastaavasti mökkiympäristössä itseään paremmin toteuttavat pitivät kaupungin ahtautta ja kaupunkiyhteisöä ahdistavana. Mitä enemmän aikaa vietettiin vapaa-ajan asunnolla, sitä paremmin vastaajat kokivat voivansa toteuttaa itseään mökkiympäristössä ja vastaavasti vähemmän vapaa-ajan asunnolla aikaansa viettävät toteuttivat itseään paremmin kaupunkiympäristössä. Itsensä toteuttamisen suhteen ympäristöt jakautuivat tasaisesti, 40 prosenttia vastaajista koki mökkiympäristön ja 40 prosenttia kaupunkiympäristön soveltuvammaksi itsensä toteuttamiseen. Loput 20 prosenttia kokivat toteuttavansa itseään yhtä hyvin molemmissa ympäristöissä. Lapsuuden kasvuympäristöllä on vaikutus mielekkäänä ja luovana pidettyyn tekemiseen, mistä johtuen etenkin maalta kotoisin olevat kokivat voivansa toteuttaa itseään paremmin mökkiympäristössä. Vastaajien itsensä toteuttamiseen paremmin sopivat ympäristöt jakautuivat myös sukupuolen mukaan; naiset toteuttivat itseään miehiä useammin paremmin kaupungissa. (Pitkänen & Kokki 2005, 166–174.)

3.4.2 Luonto

Luonto-komponentin motiivit ovat luonto, ympäristön kauneus, hiljaisuus ja hyvä olo. Komponentti kuvaa vapaa-ajan asunnon käyttäjien reagointia ympäristöön ja sen tuottamaa hyvinvointia. Lähes kaikki vastaajat, 95 prosenttia, liittivät luontokomponentin mökkiympäristöön ja vain noin 50 vastaajaa kaupunkiympäristöön. Mökkiympäristön vahvuuksina pidettiin rauhaa, hiljaisuutta ja luonnon läheisyyttä, kun vastaavasti kaupunkiympäristön ominaisuuksiksi muodostuivat rauhatonmuus, luonnonympäristön puute ja ympäristön saasteet. Mökkiympäristö koetaan eritavalla luonnonmaisemana, vaikka vakituisen asunnon ympäristö olisi lähes yhtä luonnonläheinen. Vapaa-ajan asunnon käyttöön innostavia tekijöitä ovat tällöin luonnon esteettiset ominaisuudet ja luonnon hyötykäyttö, joka ilmentää luonnonläheistä elämäntapaa. (Pitkänen & Kokki 2005, 166–174.)

3.4.3 Sosiaalisuus

Komponenttiin latautuneet motiivitekijät ovat ystävät, perhe ja yhteisöllisyys. Vastaajista 65 prosenttia liitti sosiaalisuuden kaupunkiympäristöön, 13 prosenttia mökkiympäristöön ja 22 prosenttia molempiin ympäristöihin. Vastaajat, jotka olivat kotoisin mökkipaikkakunnalta, liittivät sosiaalisuuden useammin mökkiympäristöön, mutta vapaa-ajan asunnon omistusajalla ei ollut merkitystä siihen. Myös vastaajien ikä vaikutti sosiaalisuuden kokemiseen. Yli 60-vuotiaat liittivät sosiaalisuuden molempiin ympäristöihin, kun suhteellisesti 50–59-vuotiaat ja nuoremmat liittivät sosiaalisuuden enemmän mökkiympäristöön, tosin monet samasta ikäluokasta liittivät sosiaalisuuden enemmän kaupunkiympäristön ominaisuudeksi. Mökkiympäristö koetaan yksityisalueena, jossa aikaa vietetään perheen ja läheisimpien ystävien kanssa. Vapaa-ajan asunnolta haetaan rauhaa, hiljaisuutta ja vapautta arjen sosiaalisista kontakteista, minkä vuoksi paikallisväestöön pidetään tilanteesta riippuen tietoisista välimatkaa, tosin paikkakunnalta kotoisin olevat ja eläkeläiset ovat poikkeus. Eläkkeelle jääneet eivät näyttäisi haluavan vapaa-ajan asunnolta eristäytymistä ja pakoa arjesta, toisin kuin työssäkäyvät vastaajat. (Pitkänen & Kokki 2005, 166–174.)

3.4.4 Koti

Komponentin alle latautuneet motiivitekijät ovat pysyvyys, turvallisuus, kiintymys ja koti. Toisin sanoen komponentti ei tarkoita vain varsinaista kotia, vaan myös turvalliseksi ja muuttumattomaksi koettua paikkaa tai esimerkiksi lapsuuden kotia. Mökkeilymotiivina tämä liittyy sekä yleiseen luonnon ja maaseudun arvostukseen, että omien juurien etsimiseen ja paluuseen kotiseudulle. Puolet vastaajista liitti ominaisuuden kaupunkiympäristöön, 26 prosenttia mökkiympäristöön ja 23 prosenttia molempiin ympäristöihin. Vapaa-ajan asunnon kodiksi kokemiseen vaikuttavia tekijöitä oli vapaa-ajan asunnon talviasuttavuus ja siellä vietetyn ajan pituus ja vastaajan tausta, mikäli henkilö oli kotoisin yleisesti ottaen maalta tai mökkipaikkakunnalta. Myös kaupunkiympäristön asumismuodolla oli vaikutusta,

sillä omakotitalossa asuvat eivät olleet yhtä kiintyneitä mökkiympäristöön kuin kerros- tai rivitalossa asuvat. (Pitkänen & Kokki 2005, 166–174.)

3.4.5 Arjesta irtautuminen

Arjesta irtautuminen - komponenttiin kuuluvat motiivitekijät ovat latautuminen ja uralla etenemisen vastakohta. Tähän liittyy vaihtelunhalu ja pakeneminen arkiympäristön rutiineista ja vaatimuksista. Suurin osa vastaajista, 81 prosenttia, liitti arjesta irtautumisen mökkiympäristön ominaisuudeksi ja kaksi prosenttia kaupunkiympäristön ominaisuudeksi. Loput vastaajista, tyypillisesti yli 60-vuotiaat eläkeläiset, kokivat arjesta irtautumisen kuuluvan molempiin ympäristöihin. (Pitkänen & Kokki 2005, 166–174.)

4 ALUEEN SIJAINTI JA RAJAUS

4.1 Suunnittelualan perustiedot

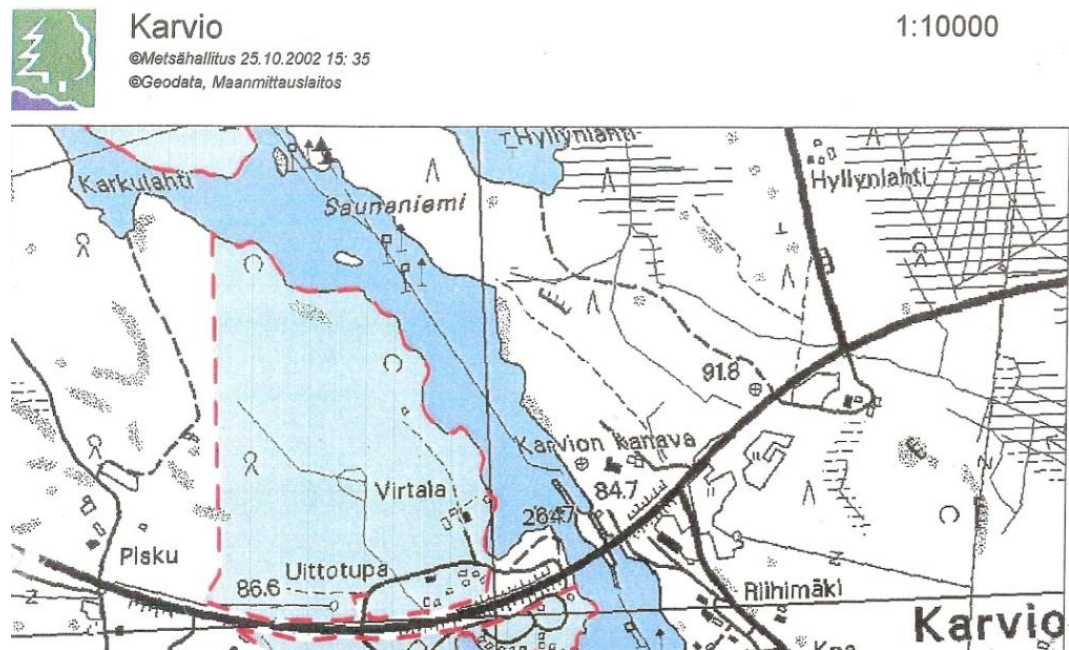
KUVIO 3. Suunnittelualan sijainti.

Suunnittelualue sijaitsee Virraniemellä Varisveden rannalla Karvion kanavalla. Karvion kylä sijaitsee Etelä-Savossa, Itä-Suomen läänissä, Heinäveden kunnassa. Karviosta on matkaa Varkauteen ja Outokumpuun noin 50 km, Joensuuhun noin 70 km ja Heinävedelle 30 km (Kuvio 3). Suunnittelualan ohitse kulkee Karvion kanavan ylittävä Valtatie 23 Porista Jyväskylän kautta Joensuuhun (Kuvio 4).

KUVIO 4. Valtatie 23 ylittää Karvion kanavan.

Suunnittelualue on metsähallituksen omistuksessa ja metsähallitus Laatumaa vuokraa aluetta (Kuvio 5).

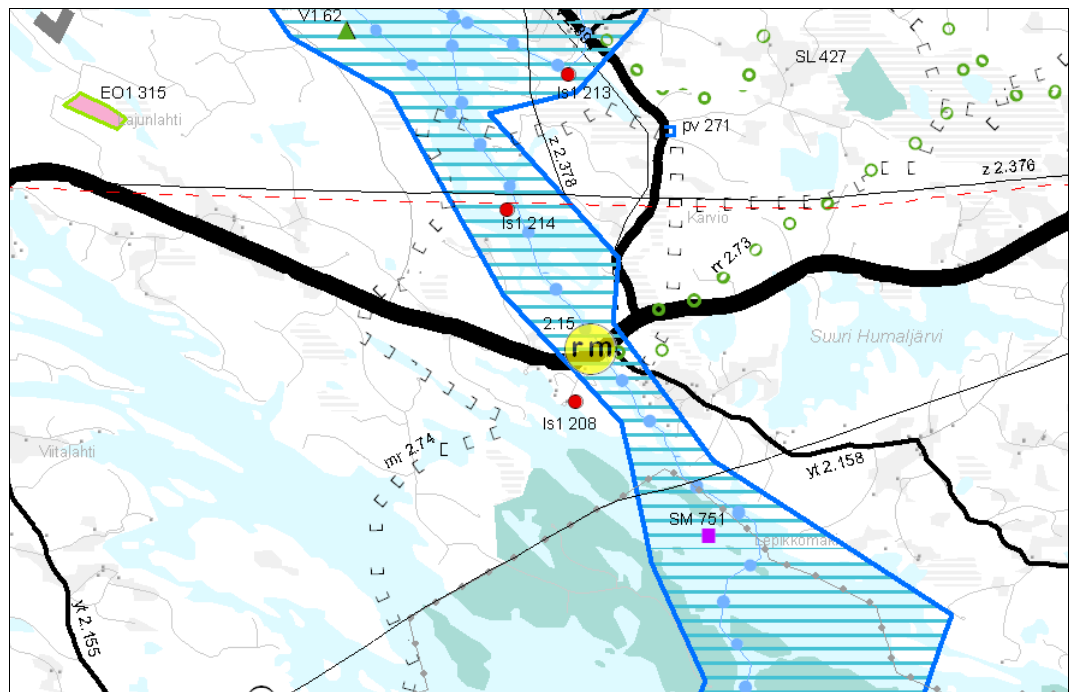

KUVIO 5. Maanomistus

4.2 Suunnittelutilanne

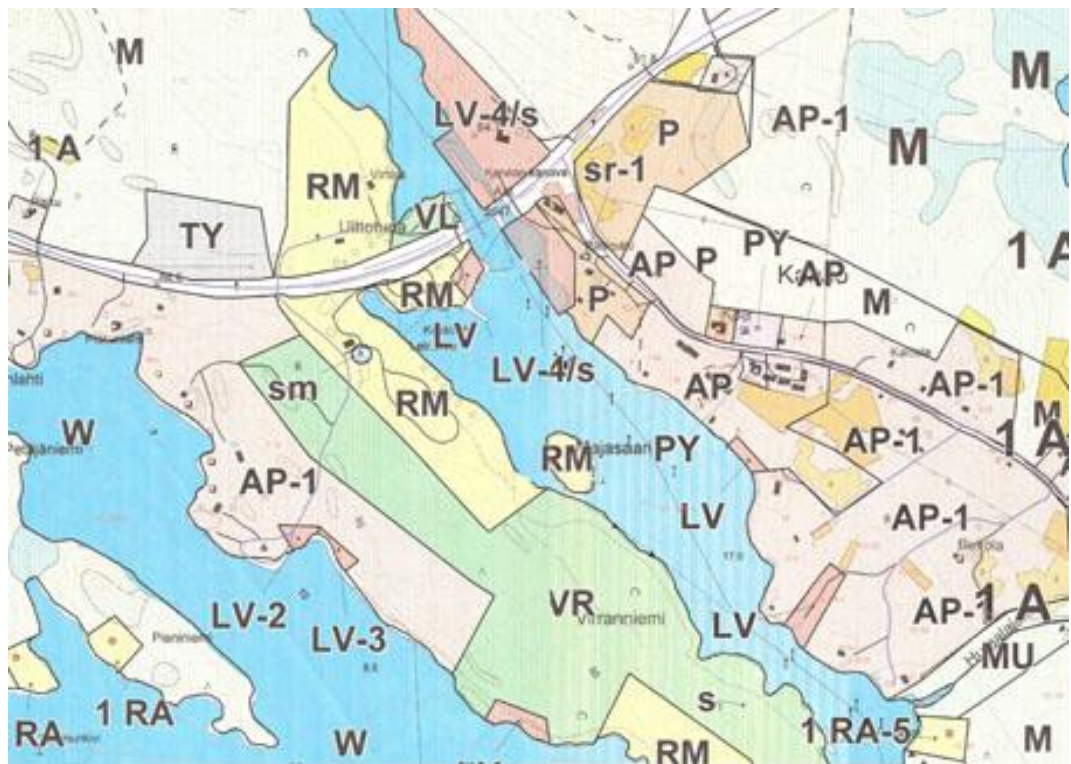
Suunnittelualueella on voimassaoleva maakuntakaava, rantayleiskaava ja asema-kaava. Alue on merkitty sekä maakuntakaavassa että rantayleiskaavassa matkailu- palvelujen alueeksi.

Etelä-Savon maakuntakaava (Kuvio 6) on vahvistettu 29.5.2009. Heinäveden rei- tin alue, johon kuuluu vesistä ja ranta-alueita, on merkitty mAV alueeksi, eli kult- tuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittä- väksi alueeksi. Suunnittelualue on rm aluetta, eli matkailupalvelujen aluetta. Hei- näveden reitillä on laivaväylä ja suunnittelualueen vastarannalta lähtee retkeily- reitti. Alueen lähellä on kolme Is1 merkinnän uiton toimintapaikkaa. V1 on retki- satama ja SM muinaismuistokohde.

KUVIO 6. Ote maakuntakaavasta

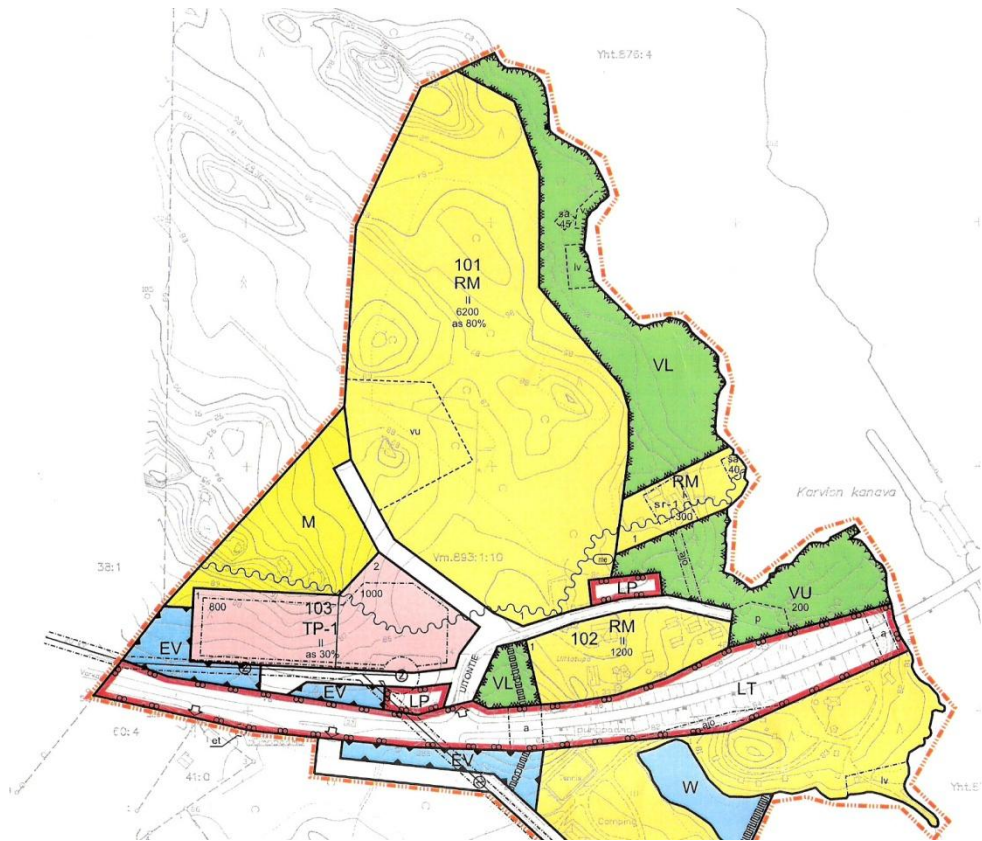
Suunnittelualue kuuluu Heinäveden reitin rantayleiskaava-alueeseen (Kuvio 7). Suunnittelualue on kaavassa matkailupalvelujen aluetta (RM) ja rantaan jää kaapeahko kaistale lähivirkistysaluetta (VL). RM-alue on varattu matkailua palveleville toiminnoille ja alueen rantavyöhykkeen tulisi olla yhteisessä käytössä. Rakennusmääräyksissä todetaan, että rakennusten tulee sopeutua luonnonmaisemaan väritykseltään, materiaaleiltaan ja mittasuhteiltaan ja rakennuksia ei saa sijoittaa avoimille paikoille ja mieluiten olevien rakennusryhmien läheisyyteen. Rakennusten ja rannan väliin on jätävä riittävästi suojapuustoa. Maiseman- ja metsänhoidosta määrätään, että vesistöä katsottaessa maiseman peruspiirteet eivät oleellisesti muutu. Metsänhoidossa tulee noudattaa metsäkeskus Tapion metsähoitosuosituksia ja metsälakia. Kunnanvaltuusto hyväksyi 31.5.1999 § 36 Heinäveden reitin rantaosayleiskaavan.

KUVIO 7. Ote rantayleiskaavasta

27.03.2008 vahvistetussa asemakaavassa (Kuvio 8) suunnittelualue on merkitty matkailua palvelevien rakennusten korttelialueeksi (RM), johon on myös merkitty ohjeellinen urheilualueeksi varattu osa (vu). Rakennusoikeutta alueella on 6200

kerrosneliometriä, joista asumiseen tarkoitettuja saa olla 80 % ja kerroksia kaksi. Ranta on lähivirkistysaluetta, jossa on venesatama-alueeksi varattu osa (lv), ohjeellinen uimaranta-alueeksi varattu osa (vv) ja rakennusala (sa), jonne saa sijoittaa 45 m². Alueen eteläosassa tien vierellä on melualue (me), joka on liikennemellun 45 dB:n .

KUVIO 8. Ote asemakaavasta.

4.3 Arvokas maisema-alue

Suvasvedeltä Haukivedelle vievän Heinäveden reitin varrella on Pohjois-Savon järvisuudun vesistömaisemaa ja asutushistoriallisesti merkittävää aluetta. Maisemakuva on alueella vaihtelevaa; luonnon- ja kulttuurimaisemaa, kanavia, siltoja ja koski. Vuosina 1895 – 1896 rakennettu Karvion sulkukanava on vanhin alueen kanavista. Kanavan ylittää maantiesilta ja alue on virkistyskäytössä. Rannalla on leirintäalue, kievari, uittotupa ja aluetta ympäröivä puisto. (Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto 1993, s 95–96)

4.4 Väestö ja ennusteet

Vuonna 2009 Heinäveden kunnan väkiluku oli 3 975, joista alle 14-vuotiaita on noin 13 prosenttia, 15–64 -vuotiaita noin 59 prosenttia ja yli 60-vuotiaita lähes 30 prosenttia. (Heinäveden kuntaportaali, 2010)

4.5 Rakennettu ympäristö

Suunnittelualueen lähellä on metsähallituksen omistama uittotupa, jossa on majoitusta ja pitopalvelu (Kuviot 9-12). Virtalan tilaa vuokrataan pitopaikaksi. Tilalle johtavan tien ympäristö on puistomaista aluetta, jossa kasvaa koivuja, mäntyjä, kuusia ja pihtoja. Puistossa on myös grillikatos ja puukatos (Kuviot 15 ja 16). Syrjemällä on myös tilaan kuuluva rantsauna (Kuviot 13 ja 14). Kosken sulkualan ympäristö on puistomaista aluetta.

KUVIOT 9, 10, 11 ja 12. Uittotuvan vuokramökkejä ja päärakennus kartan kohdalla 15 (Liite 1).

KUVIOT 13 ja 14. Virtalantilan rantasauna kartan kohdassa 11 (Liite 1).

KUVIO 15. Virtalan tilan puistoaluetta ja puukatos kartan kohdalla 12 (Liite 1).

KUVIO 16. Virtalan tilan puistoalueen grillikatos kartan kohdalla 12 (Liite 1).

4.6 Vesialueet

Suunnittelualue sijaitsee Varisveden rannalla, mikä kuuluu Heinäveden reittiin. Karvionkosken kautta vedet virtaavat Varisvedestä Kermajärveen (Hämynen 1986, 21). 1900-luvun alussa Heinäveden reitti kanavoitiin rakentamalla 4 sulkua; Karvio, Kerma, Vihovuonne ja Pilppa (Hämynen 1986, 21). Heinäveden reitin rakentaminen alkoi vuoden 1892 talvella, jolloin perattiin kulkuväylä Suvasvedeltä Karvion lastauspaikalle (Martikainen 1989, 186). Karvionkosken kanavointi aloitettiin vuonna 1895 heinäkuussa, ja vuoden kuluttua elokuussa kanava henkilökunnan asunnot, sulkumuurit ja sulkurakennus portteineen ja kääntösiltineen oli rakennettu (Martikainen 1989, 187). Kanava asetettiin yleiseen käyttöön senaatin päätöksellä 5.11.1896 (Martikainen 1989, 188). Kanavaa voivat käyttää laivat, jotka ovat alle 31 metriä pitkiä, noin 7 metriä leveitä ja kulkevat 1,4 metriä syvällä (Martikainen 1989, 188).

4.7 Yhdyskuntatekninen huolto

Karviossa on vesi- ja viemäriverkosto, ja tulevaan mökkikylään rakennetaan yhdyskuntatekniikka.

4.8 Palvelut

Karvion kanavalla on huoltoasema (Kuvio 17), asiamiesposti ja päivittäistavara-kauppa (Kuvio 18). Tien eteläpuolella on Karvion lomakeskus vuokramökkeineen ja camping-alue. Karvion lomakeskuksen yrittäjä on Petteri Venäläinen ja maata vuokraa Metsähallitus laulumaa. Lähistöllä on Suomen ainoat ortodoksiluostarit Lintulan nunnaluostari ja Valamon munkkiluostari.

KUVIO 17. Huoltoasema (Google earth)

KUVIO 18. Kauppa (Google earth)

4.9 Maisema ja luonnonympäristö

Heinävesi on tyypillistä Järvi-Suomea ja kunnan pinta-alasta 20 prosenttia on vesistöä. Alueelle on tyypillistä vaihteleva topografia, jossa runsassaaraiset järvet muodostavat sokkeloisia reittejä kapeiden salmien, kanavien ja virtojen kanssa. (Hämynen 1986, 12.)

4.9.1 Pinnanmuodostus

Heinäveden kallioperusta on 1,7–1,8 miljardia vuotta sitten muodostuneen Karjalaisen poimuvuoriston juuriosia, joita raot, ruhjeet ja siirrokset leikkaavat. Alueen topografia on pienipiirteistä ja suhteelliset korkeuserot ovat suuria. Heinävesi sijaitsee Savon ja Karjalan liuskealueiden rajalla, mitä ilmentää Suvasvedeltä Kermajärven pohjoispuolitse jatkuva repeilyvyöhyke, joka erottuu kapeiden vesistöjen muodostamana ketjuna. Varisveden alueen pääkivilajeina on kiilleliuskeet- ja gneissit. Kalliot vesistöjen rannoilla kohoavat usein jyrkästi vedenpinnan yläpuolelle, jopa kymmeniä metrejä. (Hämynen 1986, 12-14.)

4.9.2 Maaperä

Heinävedellä peruskalliota verhoava maalajipeite on yleensä ohut ja yleisin maalaji on moreeni. Moreeniverhous on paksuimmillaan alavilla alueilla, joissa verhouksen paksuus voi olla yli kymmenen metriä, ja kohoumien lakiosat ja rinteet ovat ohuen moreenikerroksen peittämiä tai paljaina. Paksummat kerrostumat muodostuvat kahdesta moreenipatjasta, joita erottaa siltti- ja hienohiekkakerros. Alempi moreenipatja on muodostunut mannerjäätikön luode-kaakkosuuntaisen vanhemman virtauksen aikana, ja se on tiivistä ja sisältää paljon hienoainesta. Ylempi moreenipatja on todennäköisesti mannerjäätikön sulamisvaiheessa kerrostunutta hiekkamoreenia, jonka savespitoisuus on pieni. (Hämynen 1986, 16-18.)

4.9.3 Vesistöjen kehitys

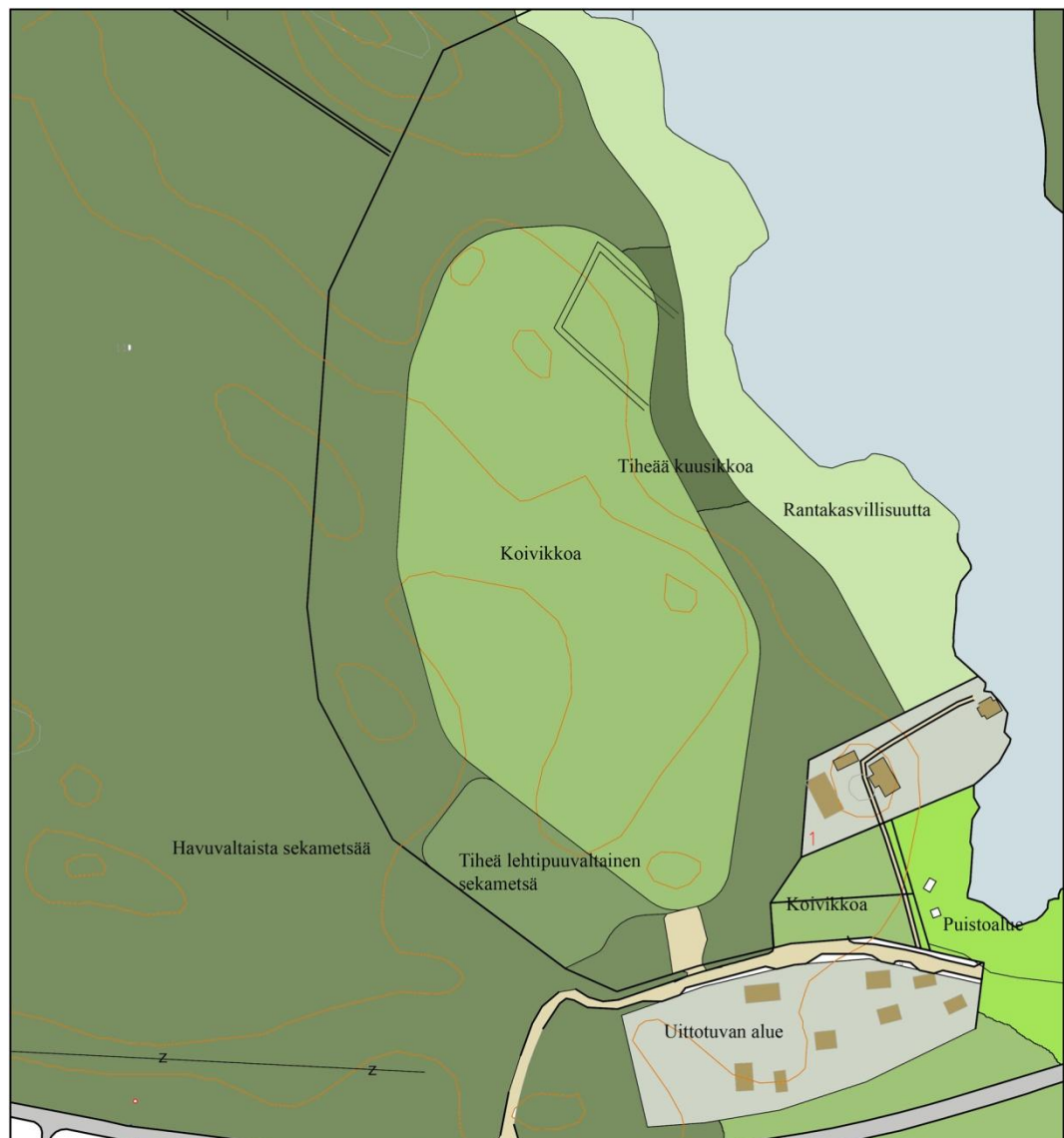
Mannerjäätikkö alkoi vetäytyä Heinäveden kaakkoisosista alkaen todennäköisesti noin 10 000 vuotta sitten ja 9700 vuotta sitten koko alueelta. Mannerjäätikön reuna rajautui veteen, ja ensimmäinen vesivaihe seudulla on mahdollisesti ollut Itämeren altaan Yoldia-vaihe. Esimerkiksi Kermajärvi ja Haukivesi kuroutuivat omiksi järviksi noin 8000–9000 vuotta sitten Saimaan vesistöstä Mannerjäätikön vetäytyessä. Saimaa eriytyi Itämeren Ancyclusjärvivaiheesta noin 8000 vuotta sitten altaan luoteispäästä Pielavedellä, josta vedet virtasivat Päijänteen altaan puolelle.

Maan kohoamisen vaikutuksesta Saimaan laskukynnys nousi, ja erilliset altaat yhdistyivät vedenpinnan kohotessa Suur-Saimaaksi. Vesistöön syntyi uusia lasku-uomia noin 6000 vuotta sitten Ristiinan Matkuslammella ja 5500 vuotta sitten Lappeenrannan länsipuolella Kärelammella, joista vedet laskevat nykyäänkin Kymijokeen. Suur-Saimaan altaasta on jäänyt selviä rantamuodostumia, kulumistörmiä, hiekkavalleja ja jääntyöntöpaineita, joista voidaan päätellä myös Varisveden ja Kermajärven kuuluneen altaaseen. Nykyinen Salpausselän halki kulkeva Vuoksen virta syntyi noin 5000 vuotta sitten, minkä seurauksena Suursaimaan veden pinta laski nelisen metriä. Vedenpinnan laskiessa Heinäveden vesistöt muotoutuivat nykyiselleen noin 2500 vuotta sitten. (Hämynen 1986, 19–20.)

4.9.4 Kasvillisuus

Heinäveden ravinteikkailla moreenimailla metsistä lähes 90 prosenttia on mustikkatyypin ja käenkaali-mustikkatyypin tuoretta kangasmetsää, joiden pääpuulajina on kuusi. Puolukkatyypin kuivia kangasmetsiä on alueen metsistä alle 10 prosenttia, ja lehtoja tai lehtomaisia metsiä on noin kaksi prosenttia. Heinäveden maatalasta noin 10 prosenttia on suota, josta 70 prosenttia on ojitettu. Laajoja suoalueita ei ole kehittynyt vaihtelevan topografian takia. (Hämynen 1986, 23–24)

Suunnittelualue on tällä hetkellä rakentamatonta aluetta. Suunnittelualueen maanpinta nousee itään päin ja maasto on kumpuilevaa (Liite 2). Erilaisten kasvillisuusalueiden sijoittuminen suunnittelualueelle ja lähiympäristöön on esitetty inventointikartalla (Kuvio 19).

KUVIO 19. Inventointikartta.

Suunnittelualueen etelälaidalla on tiheäkasvuinen lehtipuuvaltainen alue (Kuviot 20 ja 21). Kostea maata peittävät metsäkorte ja lahoavat puut, risukko on paikoin läpituunkematonta.

KUVIO 20. Lehtipuuvaltaista sekametsää kartan kohdalla 5 (Liite 1).

KUVIO 21. Näkymiä kartan kohdalla 5 (Liite 1).

Pääosin suunnittelualueella kasvaa todennäköisesti istutettua koivikkoa ja alue on ojitettu (Kuviot 22 ja 23). Alueella on ollut aiemmin viljelyä ja taimien kasvustusta. Aluskasvillisuus on heinää, ja maanpinta nousee itään päin.

KUVIOT 22 ja 23. Koivikkoa suunnittelualueen keskiosassa kartan kohdalla 6 (Liite 1).

Koivikko rajautuu rannan puolella osin erittäin tiheään kuusikkoon (Kuvio 25) ja osin havuvaltaiseen sekametsään. Alue rajautuu pohjois-, itä-, länsi- ja luoteisosisa havupuuvaltaiseen sekametsään (Kuvio 24).

KUVIOT 24 ja 25. Koivumetsän itälaidalla on tiheä havuvaltainen metsä kartan kohdalla 7 ja tiheä kuusikko lännessä kartan kohdalla 8 (Liite 1).

Rannalla kasvaa isojen koivujen ja mäntyjen lisäksi esimerkiksi leppää, ja aluskasvillisuutena on heiniä ja ruohoja (Kuvio 26). Ranta on paikoin vaikeakulkuisen, mutta varsinaista kosteikkoa on vain valokuvakartan (Liite 1) kohdalla 9 (Kuvio 27). Vastarannalla on avokalliota ja männikköä (Kuvio 28), ja lähempänä kanavan ylittävää maantietä 23 sijaitsee venepaikka (Kuvio 29).

KUVIOT 26 ja 27. Rantatiheikköä kartan kohdalla 10 ja kosteikko kohdalta 9 itään (Liite 1).

KUVIO 28. Näkymiä vastarannalle kartan kohdalla 17.

KUVIO 29. Vastarannan venepaikka ja koivikko kartan kohta 16 (Liite 1).

Kanavan ympäristö on puistoa, jossa kasvaa koivuja, kuusia, mäntyjä ja vuorimäntyjä (Kuviot 30 ja 31). Puistossa on nurmikko ja polut ovat hiekkaa. Puistoon tultaessa Uitontietä vasemmalle jää nykyinen parkkipaikka (Kuviot 34 ja 35). Puistossa on veneenlaskupaikka (Kuvio 32) ja mahdollisuus kalastukseen Karvion kosken rannalla kivetyllä penkereellä (Kuvio 33).

KUVIOT 30 ja 31. Kanavan puistoaluetta kartan kohdalla 13 (Liite 1).

KUVIO 32. Kanavan puistoalue ja veneenlaskupaikka kartan kohta 13 (Liite 1).

KUVIO 33. Karvionkosken kalastuspaikka kartan kohta 14 (Liite 1).

KUVIOT 34ja 35. Kanavan puistoalueen sisääntulo kartan kohdalta 4 itään ja parkkipaikka vasemmalla (Liite 1).

Alueelle tultaessa Uitontien varrella on mäntyvaltaista sekametsää ja maata peittää heinikko (Kuvio 36). Alue on avoin ja valoisa. Kun tietä kuljetaan eteenpäin, metsä muuttuu kuusivaltaiseksi ja tiheämmäksi (Kuviot 37 ja 38). Metsä on valokuvakartan (Liite 1) kohdalla kolme lehtipuuvaltaisempaa (Kuvio 39).

KUVIO 36. Kuusivaltaista sekametsää ja heinikkoa kartan kohdalta 1 (Liite 1).

KUVIO 37. Havuvaltaista metsää kartan kohdalta 1 pohjoiseen (Liite 1).

KUVIO 38. Kuusivaltaista sekametsää kartan kohdalta 2 koilliseen päin (Liite 1).

KUVIO 39. Alueen eteläosassa olevaa sekametsää kartan kohdalta 3 (Liite 1).

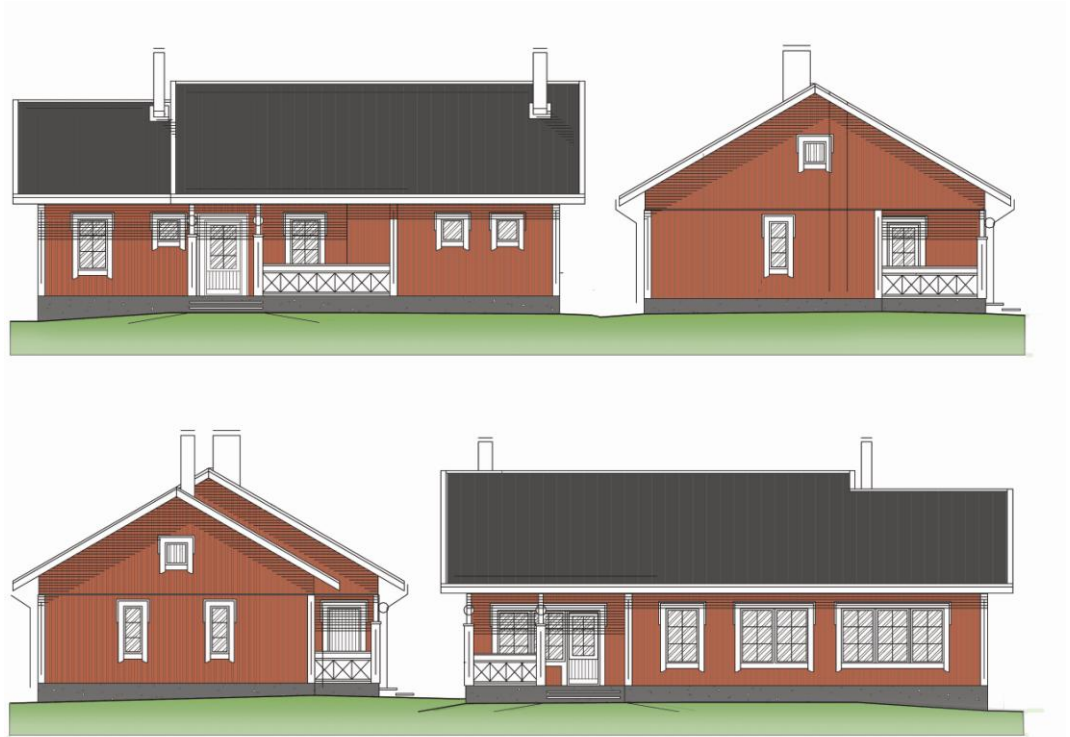
5 SUUNNITELMASELOSTUS

5.1 Tavoitteet

Tavoitteena on suunnitella tiivis loma-asutusalue, jossa toteutuisivat mahdollisuudet sekä yksityisyyteen että yhteisyyteen ja elvyttäviin kokemuksiin. Yksityisiä ja puolijulkisia tiloja korostetaan lähinnä matalin luonnonkivi- ja pensasaidoin. Vapaa-ajan asuntojen omistus on lomaosakemuotoista, joten mökkien personalisointi ei ole mahdollista. Koska alue on vapaa-ajan asuntojen aluetta, korostuu myös luonnonläheisyys, mahdollisuus rauhoittumiseen ja elvyttävyyden kokemukset.

5.2 Rakennusten sijoittuminen

Mökkikylässä on yhteensä 43 mökkiä (Liite 2). Rakennukset on sijoitettu pieniksi ryhmiksi ja alue on jaettu neljään osaan. Talotyyppinä on alueilla 1-3 mökki ja pihasauna, jotka on liitetty puupinnoitteisella terassilla. Neljännen alueen mökit ovat suurempia ja sauna on samassa rakennuksessa (Kuvio 40). Tontit rajataan ryhmien ulkoreunoilta matalalla luonnonkiviaidalla, joka ei estä näkymiä, mutta selkeyttää yksityisen, puolijulkisen ja julkisen tilan eroa. Rakennusryhmien sisällä tontit erotetaan toisistaan matalalla pensasaidalla. Mökeille johtaville teille muodostuu portit luonnonkiviaidoista. Useimmille mökkiryhmille johtavat tiet muodostavat puolijulkista tilaa, jonne ei ulkopuolisille ole asiaa. Toisaalta koko mökkikylä on puolijulkista tilaa, oma alueensa. Ranta-alue on julkista tilaa ja koko yhteisön käytössä. Alueelta rannalle ja lähimetsiin johtavat polut reunustetaan puurivein selkeyttämään eroa mökeille johtaviin teihin.

KUVIO 40. Mökin luonnos. (Pauli Kärki, 2007)

Ensimmäisen alueen itäreunalla mökit ovat kaareilevan tien varrella ja alueen läpijohtavan tien ja mökkitien väliin jää harvennettua koivikkoa (Kuvio 41). Alueen etelälaidalle jätetään suojavyöhyke nykyiseen parkkipaikkaan. Mökit ovat lähellä toisiaan, mutta piharakennukset suojaavat näkymiä ja rakennukset eivät ole vierekkäin suoralla linjalla. Alueen länsilaidan mökit eteläreunasta kävelytiehen ovat limittäin suhteessa toisiinsa. Yksi mökkitie johtaa kahdelle mökille ja rajautuu kolmen mökin tontteihin, tosin viimeinen mökki on poikkeus. Tämä muodostaa puolijulkista tilaa ja mahdollistaa myös yhteisyyttä lähimpien naapureiden kanssa.

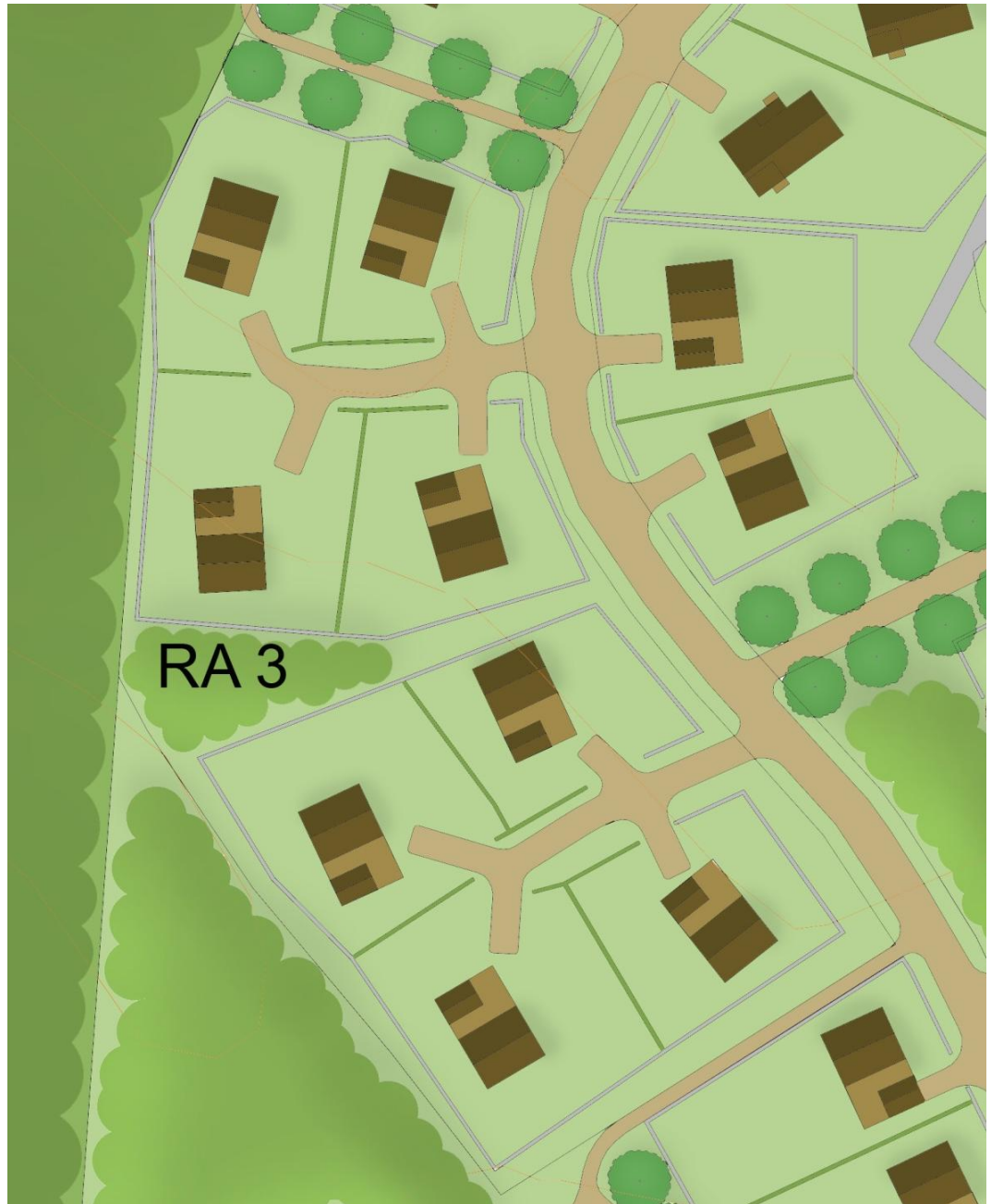
KUVIO 41. Mökkikylän rakennusalue 1.

Rakennusalueen kaksi länsilaidan neljä mökkiä on sijoitettu suhteellisen kapeaan tilaan ja kulku jokaiselle mökille on suoraan alueen läpi kulkevalta tieltä. Itälaidan mökkiryhmä jatkaa ensimmäisen rakennusalueen muotoa, ja mökkitien ja alueen läpi kulkevan tien väliin jää harvennettua koivikkoa. (Kuvio 42)

KUVIO 42. Mökkikylän rakennusalue 2.

Länsilaidan seuraavat mökit on sijoitettu kävelyteiden väliin neljän mökin ryhmään, jolle johtaa mökkitiet. Tontteja ja mökkiryhmiä rajaavien aitojen väliin on jätetty hieman tilaa erottamaan ryhmiä toisistaan. Itäpuolen kaksi pienempää mökkiä on sijoitettu veneenlaskupaikalle johtavan tien pohjoispuolelle ja leikki- paikan länsipuolelle. Kulku mökeille on suoraan alueen läpi johtavalta tieltä ja yleisien alueiden ja tonttien väliin on jätetty tilaa kasvillisuudelle. (Kuvio 43)

KUVIO 43. Mökkikylän rakennusalue 3.

Neljännän alueen pohjoisosan mökkialueen (Kuvio 44) rakennukset ovat suurempia ja tontit väljemmin mitoitettuja. Kulku kuudelle ensimmäisille mökeille on suoraan päätieltä, joka muodostaa käännpaikan. Käännpaikalta lähtee mökkitie kolmelle mökille. Alue muodostaa hieman erilaisen kokonaisuuden ja se on myös kasvillisuutensa puolesta erilainen, sillä alue sijaitsee havuvaltaisella sekametsä-alueella muiden alueiden sijaitessa lähes kokonaan koivikossa.

KUVIO 44. Mökkikylän rakennusalue 4.

5.3 Kasvillisuus

Nykyistä kasvillisuutta pyritään säilyttämään mahdollisimman paljon. Tiheimpiä alueita harvennetaan ja näkymiä avataan. Alue pyritään pitämään luonnonmukaisena eikä alueelle tulisi istuttaa kovin erikoista ja poikkeavaa kasvillisuutta. Virtalan tilalla ja kosken rantapuistossa on istutettuina erikoisempia havuja, kuten pih-taa ja vuorimäntyjä, joista vuorimäntyä voisi käyttää pihan istutuksissakin. Mök-kiryhmien väliin jäävillä alueilla säilytetään koivikko ja sekametsää, joita harven-netaan. Alueen voisi osin kylvää kedoksi. Myös kiviaitojen sisäpuolelle jätetään joitakin puita mahdollisuuksien mukaan, jottei ero muuhun ympäristöön olisi liian radikaali.

6 YHTEENVETO

Ihmisen ympäristösuhteeseen kuuluu välitön ympäristö, ympäristöverkostot, sosiaaliset rakenteet ja kulttuurijärjestelmät. Arkkitehtuurin ja ympäristösuunnittelun ratkaisuilla voidaan tukea ympäristösuhdetta. Ympäristöpsykologian näkökulmiin yksityisyydestä ja yhteisyydestä, itsesäätelystä, territorioista ja etäisyysvyöhykkeistä tutustuttiin, jotta saataisiin käsitys ihmisen toiminnasta ympäristössään ja ympäristön vaikutuksesta ihmiseen. Suunnitelmassa pyritään hyödyntämään eri näkökulmia ja tukea tilahierarkiaa. Suunnitelma on aluesuunnitelma, joten etenkin territorioden toimivuuteen pyritään kiinnittämään huomiota. Mökkien ollessa lomaosakkeita, tilan personalisointi ei ole mahdollista, mikä muuten liittyy territorioihin muun muassa Sommerin mukaan. Yhteisyys toteutuu puolijulkisissa tiloissa lomakylän sisällä ja ranta-alueella, joka on yhteisessä käytössä ja julkista tilaa. Suunnitelmassa pyritään mahdollistamaan elvyttävät kokemukset tarjoamalla mahdollisuuksia etenkin tarkkailla ja tutkia luontoa ja vetäytyä rauhaan.

Ihanteelliseen mökkeilyyn liitettävissä mielikuvissa korostuu luonnonympäristön estetiikka ja elämyksellisyys. Mökille mennään rauhaan ja hiljaisuuteen ja monet rentoutuvat hyötyarkareiden parissa. Arkiympäristöstä irtaudutaan viimeistään saunassa, johon liitetään kokemuksellisia piirteitä. Mökiltä haetaan vastapainoa arkeen; harrastetaan loma-aktiviteetteja, irtaudutaan arjen aikatauluista, vietetään aikaa lähipiirin kanssa ja nautitaan luonnonrauhasta.

Suunnittelualueelle rakennetaan lomakylä, jonka vapaa-ajan asuntojen omistumuoto on lomaosake. Mökinomistajien profiloinnin mukaisia kohderyhmiä alueelle olisivat mahdollisesti tapamökkeilijät ja kesälomalaiset. Tapamökkeilijät arvostavat mökkeilyn mahdollistamaa ympäristön vaihdosta ja luonnonläheisyyttä. Kesälomalaisille mökki on lomanviettopaikka, jossa nautitaan luonnosta ja rentoudutaan.

Mökkeilyn motiiveja on tutkittu suhteessa vakituiseen asuinympäristöön, eli kumpaan ympäristöön vastaajat mielsivät komponentin kuuluvan. Motiivit on jaettu viiden pääkomponentin alle, jotka ovat itsensä toteuttaminen, luonto, sosiaalisuus, koti ja arjesta irtaantuminen. Erityisesti luonto ja arjesta irtaantuminen liitettiin mökkeilyyn ja sosiaalisuus vakituiseen asuinympäristöön. Itsensä toteuttaminen ja kodinomaisuus jakoivat vastaajien mielipiteitä, mihin vaikutti, oliko vastaaja kotoisin maalta. Pitkäsen ja Kokin (2005) tutkimuksen valossa mökki mielletään elvyttäväksi ympäristöksi, jossa luonnonympäristöllä on suuri merkitys. Mökille vetäydytään yksityisyyteen, mutta etenkin eläkeläiset liittävät myös sosiaalisuuden mökkeilyyn.

7 LÄHTEET

Altman, I. & Chemers, M.M. 1984. Culture and Environment. 4. painos,

Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. 1. painos. Porvoo: WSOY

Horelli, L. 1982. Ympäristöpsykologia. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin-Göös kirjapaino

Horelli-Kukkonen, L. 1993. Asunto psykologisena ympäristönä, Asujan ja asunnon vuorovaikutusta koskeva tutkimus pientalojen itsesuunnittelukokeilun valossa, Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston julkaisuja 3/1993

Hämynen, M. 1986. Heinäveden historia I, Heinäveden historia vuoteen 1865, 1. painos, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy

Kaplan, R., Kaplan, S. & Ryan, R.L. 1998. With People in mind: design and management of everyday nature. 3. painos, Washington: Island press

Kyttä, M., Puustinen, S., Hirvonen, J., Broberg, A. & Lehtonen, H. 2008, Turvallinen asuinalue, Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa, 1. painos, Helsinki: Yliopistopaino

Martikainen, H. 1989. Heinäveden historia II, Heinäveden historia kunnallisuudistuksesta (1865) nykypäiviin, 1. painos, Joensuu: Punamusta

Pitkänen, K. & Kokki, R. 2005. Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa, 1. painos, Joensuun yliopistopaino

Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, Maisema-alue työryhmän mietintö, Osa 2. 1993, Arvokkaat maisema-alueet, 1. painos, Helsinki: Painatuskeskus Oy

Heinäveden kuntaportaali, Tietoa kunnasta [viitattu 20.11.2010]. Saatavissa:
<http://www.heinavesi.fi/default.asp?siteid=Suomi&id=Tietoa%20kunnasta>

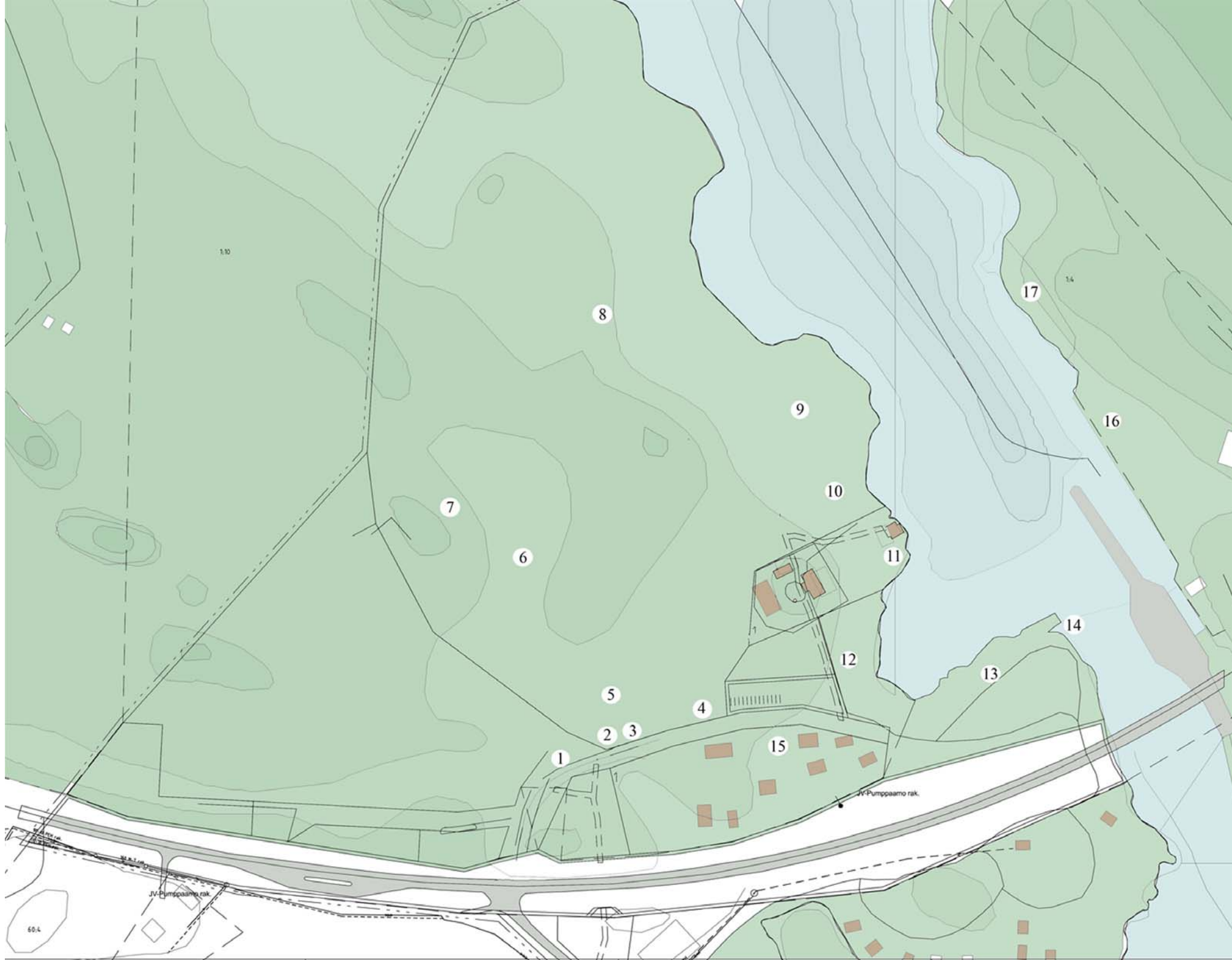
Metsähallitus, 2008. Korkeatasoisen lomakylän toteutus käynnistyy Heinäveden Karviossa [viitattu 20.11.2010]. Saatavissa:
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/ajankohtaista/Tiedotearkisto/Tiedotteet2008/Sivut/KorkeatasoisenlomakylantoteutuskaynnistyyHeinavedenKarviossa.aspx>

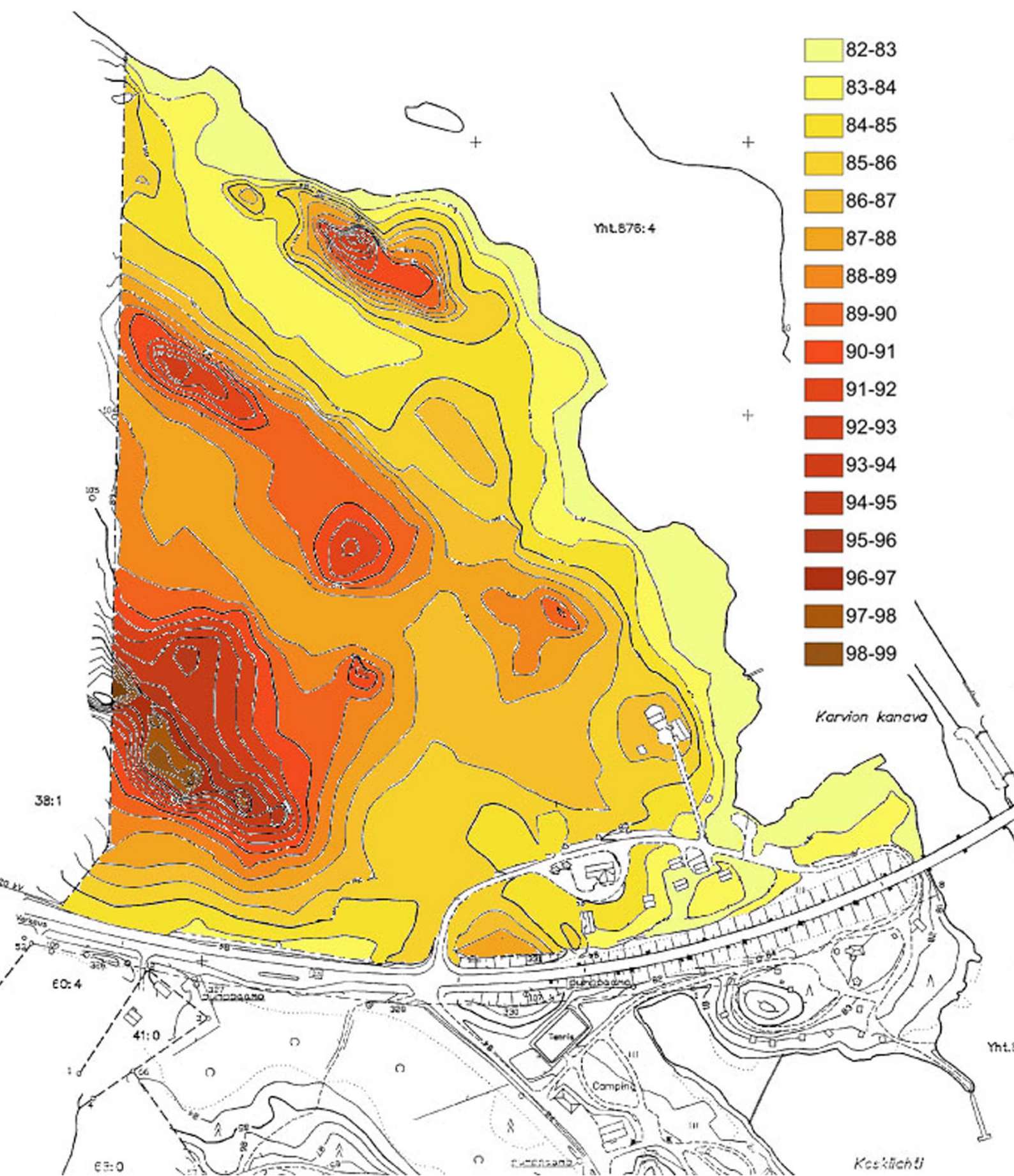
8 LIITTEET

Liite 1. Valokuvien sijaintikartta

Liite 2. Korkokartta

Liite 3. Aluesuunnitelma 1:2000

HEINÄVEDEN KUNTA
KARVIO

Yleissuunnitelma

Havainnekuva 1:2000

Virranniemen pohjoisosa

Loma-alueen rakennusoikeudet

Alue 1

Loma-asunnot 11 kpl 825 k-m²
Piharakennukset 242 k-m²

Alue 2

Loma-asunnot 13 kpl 975 k-m²
Piharakennukset 286 k-m²

Alue 3

Loma-asunnot 10 kpl 750 k-m²
Piharakennukset 220 k-m²

Alue 4

Loma-asunnot 9 kpl 1188 k-m²

Yhteensä

Loma-asunnot 43 kpl 3738 k-m²
Piharakennukset 748 k-m²